

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Grigore Alexandrescu.

(1812—1885.)

Și ca Byron, treaz de vântul cel sălbatec al durerii,
Palid stinge-Alexandrescu sfânta candel' a sperării
Descifrând eternitatea din ruina unui an.

Așa-l vede romanticul poet al suferinții,
Eminescu, găsind pe lira predecesorului său
coarde binecunoscute lui însuș.

Alexandrescu e, alături de Cârlova, care
n'a avut însă ocazia de a-și da măsura ta-
lentului, și pe lângă Eliade, care n'a fost
însă un poet mare, cel dintâiu romantic ro-
mân. Un romantic din fire și, mai mult poate,
prin lectură.

Ca și la maeștrii săi, găsim la Alexandrescu
iubirea singurătății și a nopții. El se simte
în largul său când e departe de sgomotul
lumii — care-l interesează mai mult ca un
izvor de reflexii, decât ca manifestare a vieții
din care face el însuș parte — și mai ales
când umbrele nopții s'au lăsat pe pământ
spre a răpl vieții conștiente pe omul obiș-
nuit, și ca să agite prin măreția liniștei tai-
nice fantazia poetului, care nu află odihnă
pentru gândurile și pentru bătăile inimii sale.
În astfel de ore de noapte îi place lui să
invoce umbrele fantastice ale trecutului nostru
eroic, precum e cea a lui Mircea la Cozia. Extra-
ordinarul, fantasticul îl ademenește adesea;
singura sa poezie cu caracter epic, „Ucigașul
fără voie“, e stăpânită de această notă.

O altă însușire caracteristică pentru ro-
mantismul său e gestul larg al romanticilor,
poza, pe care acești desprețuitori ai ome-
nimei o iau atât de bucuros, gândindu-se
la efectul favorabil ce-l vor produce la cei
desprețuiți.

Văzând că pentru mine s'au dus zilele line,
Puiu mâna mea pe frunte și caut un mormânt,

ne spune el în „Ruinele Târgoviștei“, iar la
sfârșit, amintindu-ne pe actorul care, în actul
al cincilea, părăsește cu pași largi scena de
pe care și-a zis monologul final, el are ver-
surile:

Așa, nenorocirea, uscând a vieții-mi floare
Zic lumii un adio, iau lira și mă duc.

Dar orice s'ar zice despre gesturile acestea
care cuprind în sine mult cabotinaj, în dosul
lor se ascunde sufletul unor oameni pătrunși
de frumos, însetați de a da până și mișcă-
rilor studiate în oglindă acea măreție care
le ridică deasupra obișnuitului. Ei erau în
stare să facă jertfe mari spre a salvă o ima-
gine frumoasă. În special la Alexandrescu
aceasta e una dintre calitățile-i de frunte, căci
el introduce mai întâi în poezia noastră
figura poetică vie, imaginea măiastră, po-
doaba aceasta care deși nu face opera de
artă, îi e totuș indispensabilă. Figurile sale
sunt de cele mai multe ori tari, imaginile
ținute în colorii vii sunt neașteptate, și poe-
tului îi place cu deosebire mărețul și plasticul.

Astfel, ca un preludiv al minunatului tablou
al Veneției lui Eminescu, apare mănăstirea
Cozia:

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Cătră țărnul dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ș'ale valurilor mândre generații spumegate
Zidul vechiu al mănăstirii în cadență îl izbesc.

Poetul eră însuș atât de conștient de fru-
musețea pe care a întrupat-o în strofa aceasta,

încât cele două versuri din urmă ale ei se mai repetă odată la sfârșitul poeziei.

Tot atât de frumoasă e descrierea câmpiilor pe care au luptat odinioară Buzeștii lui Mihaiu-viteazul.

Iar praful ce acolo de vânturi viscoloase
În aer să ridică, e pulbere de oase
Ce tabere dușmane în treacăt au lăsat,

și apoi continuă:

Spun că în urma luptei, în Asia bogată,
Dacă Maometanii vedeau câte odată
Un armăsar ce 'n preajmă-i cătă el sforăind,
Cuprinși de-adâncă spaimă ziceau cu 'nfiorare,
Că el a văzut umbra acea îngrozitoare
A lui Mihaiu-viteazul asupra-le viind.

E foarte frumoasă mai ales această hiperbolă din urmă. Păcat numai că nu e originală. Precum a arătat d-l Apostolescu, ea se găsește și în „Itinerariul“ lui Chateaubriand. Tot astfel ne amintește viu figura lui Ugolino din „Infernul“ lui Dante, descrierea cutezată a morții:

În mâna-i uscată, în unghi ascuțite
Țineă o femeie... din capu-i sdrobit
Mușcă câteodată, mușcă cu turbare
Și creeri și oase din gură-i cădea...

Alexandrescu mai are comun cu toți romanticii iubirea de trecut. El evocă adesea timpurile glorioase ale trecutului nostru, aflând accente viguroase spre a cinsti memoria eroilor naționali. E un patriot înflăcărat și doritor de libertate, care-i pare una din țintele supreme. Și ca toți romanticii, îi place să pună în fața generațiilor de viteji din vremurile vechi, stările din prezent. În astfel de momente, ca și poetul Satirei III, el exclamă:

A! Unde e acuma puternica mărire
Din vremea când a țării eroică ostire
În lupte uriașe Buzeștii comandă?...

sau:

Noi cetim luptele voastre, cum privim vechea armură
Ce un uriaș odată în răsboaie a purtat;
Greutatea ei ne-apasă, trece slaba-ne măsură,
Ne 'ndoim dac' așa oameni întru adevăr au stat.

Ar fi însă greșit să deducem din asemenea versuri că Alexandrescu eră un revoltat împotriva sorții, un pesimist care nu vede decât părțile umbroase ale vieții acesteia. Dacă vorbele „tristeță“, „amar“, „suferință“, „jale“,

„chin“ etc. abundă în dicționarul său poetic, aceasta nu ne îndreptățește încă să vorbim de pesimismul lui. Îmi pare mai degrabă că Alexandrescu eră optimist din fire, dar că a fost însă atât de des înșelat în așteptările sale, încât desamăgit, în urmă, „palid stinge sfânta candel' a sperării“. Tristeța lui e mai mult a omului singuratic decât a celui des-nădăjduit, amarul lui e mai mult al desamăgirii decât al chinului, suferința lui e a unui om care îi caută tovarășia. Durerea e pentru acești poeți romantici ai orelor de singurătate elementul în care se simt acasă, căci în el văd izvorul inspirației poetice, ei iubesc ruinele unei cetăți pentru tristețea ce se cuprinde în ele, le place să invoce chiar moartea, știind că o pot face atât de frumos.

Din sânul maicii mele născut în griji, necazuri,
Restriștea mi-a fost leagăn, cu lacrimi m'au hrănit...

sau:

Puține-aș vrea, iubite, din zilele-mi pierdute...
Puține suvenire din ele am plăcute:
A fost numa 'n durere varietatea lor.

sau chiar:

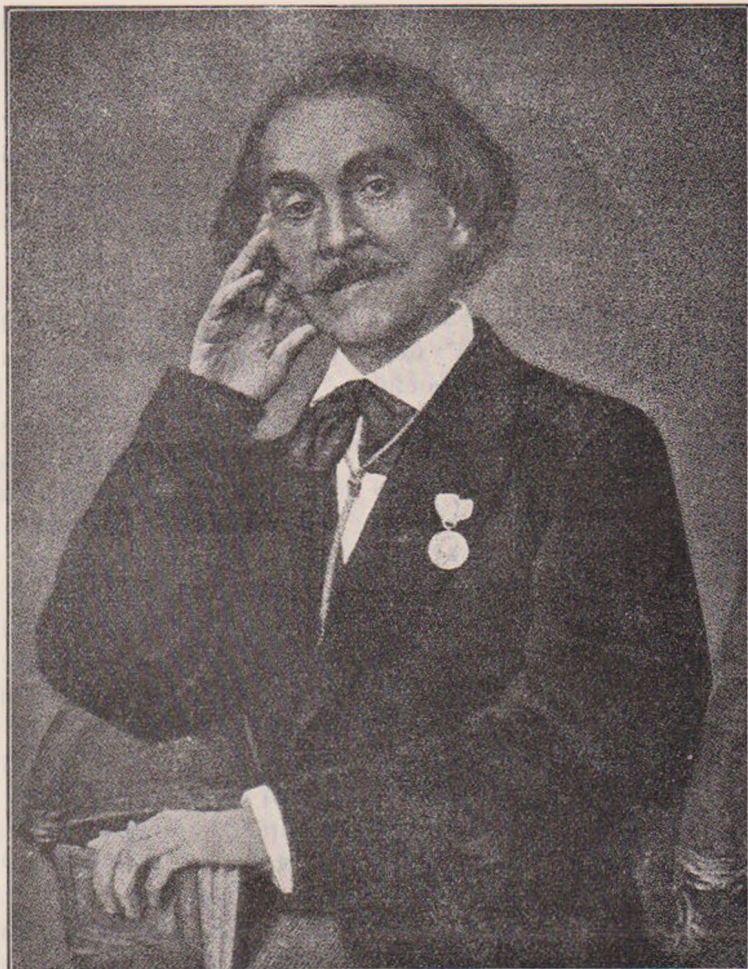
Și orice fel de chinuri le sufăr eu ca sfinte,
La moarte mă voiu duce, ca lebeda, cântând.

Așa sunt multe versuri, care în mare parte sunt o cochetărie romantică cu durerea, iar nu expresia unei revolte sufletești. Pentru a putea fi un revoltat al sorții, Alexandrescu aveă prea puțin o fire pasionată și eră prea mult un om al rațiunii. El aveă sentimentalismul epocii sale, în ore de retragere de lume, dar fiind din fire aplecat spre meditare, impresiile din lumea din afară se reflectă mai mult în mintea decât în sufletul său, ele nu-i sguduie inima cu atâta putere încât rațiunea să amuțească și sentimentele să se traducă imediat și fără răgaz în versuri.

Din cauza aceasta, din pricina lipsei unei firi aprinse, el e atât de puțin cântărețul iubirii. Spre deosebire de cei mai mulți romantici, rapsozi ai dragostei, el e un foarte nedibaciu tălmăcitor al amorului; e chiar de mirat cât de banale sunt versurile în care trec pe dinaintea ochilor noștri figurile sarbede a unei Elize, Emilie, Nine, etc. Și e caracteristic faptul că acest om care a știut rămâne până la moarte amicul devotat al prietenilor săi din

copilărie, află accente cu mult mai sincere și mai viguroase ca să cânte prieteșugul, decât iubirea.

Dar tocmai firea aceasta a sa explică, de ce satira este cea mai puternică coardă a lirei sale. O satiră care nu cruță, dar nici nu nimicește, ci vrea să îndrepte, o satiră care nu e izvorită dintr'o revoltă sufletească, ci din convingerea că lumea nu e așa cum ar trebui să fie. Epistolele și satirile sale, acest gen nou poetic pe care îl introduce în literatura română, sunt, pe lângă fabule, cea mai izbutită parte a producției sale poetice. Neajunsurile societății contemporane sunt scoase în relief cu o ironie fină, care uneori nu cruță nici chiar pe prietenii săi. Chiar după ce

Grigore Alexandrescu.

talentul poetic al lui Alexandrescu era în declin, dintre toate poeziile de după anul revoluției numai câteva din cele satirice se mai mențin la înălțimea versurilor din tinerețe.

Dar dacă în satiră Alexandrescu avea să fie întrecut de marele său urmaș Eminescu, în fabulă a rămas neîntrecut până în ziua de azi. Fabula, așa cum a învățat-o dela maestrul Lafontaine, se potrivește cu înșuș firea poetului. În mâna lui, apologul nu e o armă care să rănească, ci mai mult o formă binevenită spre a putea ridiculiza ne-

potrivirile observate în jurul său, spre a-și face reflexiile personale și a da expresie convingerilor sale filozofice. Astfel, experiența vieții l-a învățat, că totul își are rostul său în lume și că cel nemulțumit nu poate schimbă acest rost lumesc:

Nu siliți natura;
Veți fi neplăcuți
Cu talentul care
Nu sunteți născuți.

Și, spre ilustrarea acestui adevăr, el scrie fabula „Măgarul răsfățat“. Indignat de ceice se fălesc cu originea lor nobilă, le pune în față pilda catărului care se făliă cu mumăsa ce fusese în războaie, iar de tată-său, de măgar, și-aduse aminte abia când fu înhămat la rășniță. Motivul acesta, fala nemotivată cu originea și cu faptele strămoșești,

l-a preocupat adesea și nu numai în fabule („Cănele și cățelul“), ci și în celelalte poezii ale sale, în care cetim bunăoară:

Deși mulți au zis-o, eu tot o mai zic:
Slava strămoșească pe strămoși cinstește,
În zadar nepotul cu ea se fălește
Când e, cum se 'ntâmplă, un om de nimic.

În strânsă legătură cu ideea aceasta el plănuește minunatul tip al parvenitului în „Boul și vițelul“. Despre boul acesta „al doamnei vaci fiu“, care ajuns într'o situație înaltă nu mai vrea să-și recunoască rudele,

poetul spune, întrebându-l un aforism popular:

Un bou în post mare? Drept, cam ciudat vine,
Dar asta se 'ntâmplă în oricare loc:
Decât multă minte, știu că e mai bine
Să ai totdeauna un dram de noroc.

În general, la temelia fabulelor lui Alexandrescu găsim adesea o observație cuprinsă în proverbele și locuțiunile curente ale popoului nostru. „Cânele și măgarul“ spune același lucru ca dictonul „slugă la dârloagă“, atât de caracteristic pentru mândria țăranelor noastre, și chiar cea mai vestită fabulă a lui Alexandrescu. „Toporul și pădurea“, nu-i decât o parafrază a sentinței populare despre „coada la topor“.

E interesant că Alexandrescu face adesea abstracție de indispensabila „morală“ dela sfârșitul fabulei. Aceasta e un semn că poetul e conștient că pilda sa e atât de bine alcătuită, încât nu mai e nevoie de a o rezuma în câteva rânduri la urmă; dar mai e și un semn că el nu vrea să moralizeze cu orice preț, ci se mulțumește a arăta oamenilor adevărul curat, să le țină înaintea ochilor oglinda. Numai fabulele sale scrise în anii din urmă, toate mai slabe decât cele din tinerețe, au nevoie de întregirea aceasta tradițională. Ea lipsește bunăoară în „Cânele și cățelul“, în „Boul și vițelul“, care sfârșesc în mod firesc cu poenta în ultima replică a dialogului. Când însă „morală“ e pusă, adesea e prinsă foarte fericit în două versuri scurte, în care e concentrată toată preocuparea artistică a poetului. În redacția primă a fabulei „Șoarecele și pisica“, Alexandrescu scrie următoarea morală:

Eu prin cotoiul acesta să vă arăt m'am silit
Icoana adevărată a omului ipocrit.
Câți ni se înfățișează sub un chip prietenesc
Ș'apoi cu orice mijloc să ne piarză se silesc?!

Nemulțumit însuș cu strofa aceasta banală, el revine mai târziu asupra ei și o înlocuiește prin aceste două versuri lapidare:

Cotoiul cel smerit
E omul ipocrit.

Versurile acestea scurte, care adesea întrerup pe cele lungi dau vioiciune fabulelor sale și-l apropie în privința aceasta de marele său dascăl, de Lafontaine. Dialogul între

animale e dus cu multă vervă, numirile pe care le dă dobitoacelor sunt alese cu deosebită măiestrie și Chir Pisicovici ipocritul a devenit un personaj tot atât de tipic, ca Samurache cel naiv. Delicios e și umorul care dă fabulelor sale un deosebit farmec.

Nu putem încheia această scurtă privire asupra activității lui Alexandrescu fără de a face o constatare. Cu toate calitățile sale de poet mare — de sigur cel mai mare talent poetic înainte de Eminescu — el nu a devenit un poet popular. Dimpotrivă, acum, când se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui, vedem că între opera lui și între publicul mare cetitor există o prăpastie care întrerupe legăturile directe și intime ce ar trebui să existe între poet și cetitor.

Vina o poartă în parte filozofia resemnată din poeziile sale. Poetul se retrage bucuros între cei patru pereți ai camerei sale, fără a intra în activitate, fără a gusta plăcerea luptei care oțelește, potolindu-și avântul prin meditare, uneori lăsându-se pradă melancoliei, mai adesea mulțumindu-se cu un surâs izvorât din conștiința superiorității sale, plin de dispreț pentru zădărnicia luptei dusă de mulțimea naivă. Pe timpul când lumea stătea sub influința covârșitoare a romantismului, ea se simțea mică față de acești poeți cu fruntea palidă și cu surâsul amar în colțul buzelor, trimițându-i simpatiile și admirația sa în retragerea lor voluntară. Azi, din nefericire, noi suntem prea reali, prea bănuitori și în fiecare gest larg presupunem un tric oratoric. Spiritul public e prea democratizat, astfel încât nu recunoaște bucuros nimănui dreptul de a privi cu dispreț asupra mulțimei, care nu vrea să se ridice la poet, ci — din nefericire, iarăș — cere ca poetul să se coboare la ea. Dar lucrul acesta va trece, și generația viitoare, având mai mult decât noi posibilitatea să se încălzească pentru idei mari și pentru frumos, se va apropia iarăș de Alexandrescu, ca de cel dintâiu poet mare al nostru.

Ceeace însă nu-l va face niciodată cu adevărat poetul favorit al mulțimei e lipsa simțului de armonie, de muzicalitate a versului, greșelile de rimă, de ritm și de limbă, care azi,

când orice poetastru scrie versuri impecabile, ne jignesc și ne fac să nu putem gustă fondul din cauza formei defectuoase. Ne pare aproape neexplicabil, cum de Alexandrescu, care avea în grad atât de mare talentul de a da versului său splendoarea figurilor frumoase, a fost atât de lipsit de simțul muzicalității și și-a permis atâtea licențe poetice. E caracteristic pentru el, că dintre toți scriitorii contemporani, el singur nu ia parte la discuțiile înflăcărâte asupra limbii literare, care stăpâneau în epoca aceasta nu numai pe filologi, ci mai ales pe scriitori. Nesimțind interes pentru aceste probleme, el în loc de a cercă să le pătrundă, devine însuș prada mōdelor vremelnice. Când la 1863 apare volumul său de „Meditații“, Alexandrescu își strică însuș bunele sale versuri din tinerețe, înlocuind cuvintele neaoșe românești din ele cu vorbele palide ale puriștilor la modă.

Defectele acestea formale în poeziile lui Alexandrescu sunt însă pentru noi o dovadă indirectă, cât de binefăcătoare a fost influența literaturii populare asupra literaturii noastre culte. Dela Alecsandri încoace poezia română primește o altă înfățișare, din izvorul bogat al versului popular se premenește întreaga noastră limbă poetică, revărsându-se în opera poezilor noștri acel ceva greu de definit care

le dă caracterul lor specific românesc și face să răsune imediat în sufletul cetitorului coarda înstrunită pe acelaș ton.

A adevărat că Alexandrescu ar fi avut vreme să se întoarcă și el spre muza populară. Dar la cel dintâiu poet mare român putem face pentru întâiaoară o dureroasă constatare: Alexandrescu, înainte încă de a ajunge vârsta bărbăției, scrie capodoperele sale; la o etate când alții orbăcesc încă nesiguri, el și-a croit calea și și-a dat măsura talentului. La 1840 apare cea mai însemnată poezie a sa, iar la 1848 poetul, în floarea bărbăției, e istovit, el nu mai e capabil să se mențină la înălțimea la care însuș s'a ridicat, ci decade încetul cu încetul. Cazul lui Alexandrescu s'a mai repetit de câtevaori în literatura noastră și el se explică, poate, prin împrejurarea că aproape toți scriitorii noștri care au strălucit la o vârstă neobișnuit de fragedă și s'au epuizat înainte de vreme, au răsărit deadreptul din pătura țărănească. Înălțarea aceasta bruscă dela analfabetism la cele mai înalte culmi ale culturii, dela o generație la alta, nefiind firească, nu poate avea temelia solidă pe care în alte țări o dă scriitorilor dezvoltarea lentă prin câteva generații de cărturari.

Dr. Sextil Pușcariu,
profesor la universitatea din Cernăuți.

Cântece.

I.

Pustiului din jur

Aș vrea un strop de liniște să-i fur.
— Să fur un strop din marele izvor
Din care sorb, și 'n suflet să-l cobor
Și să-l prefac în zâmbet dulce, drag,
Și să-ți zâmbesc, când mi te-areți în prag.

II.

Mi-e arsă inima și grea
De nu știu ce povară. —
Cum stau lângă fereastră-aș vrea
S'o smulg din piept cu mâna mea
Și s'o arunc răsând afară
În drum, să ningă fulgi pe ea.

III.

În fiecare dimineață
Mă muștră gându 'ndurerat
Și plânge trist că l-am chemat
La sbucium iar și la vieață

Și seara 'n fiecare seară
Îl culc cu grije și-i șoptesc,
Că mâne n'o să-l mai trezesc...
— Și mâne-acelaș cântec iară.

Ecaterina Pitiș.

Corsetul.

Nenea Stan Bolboacă eră cel mai chiabur țaran din satul lui. Îi măsoară cu feldără — îți șoptea la ureche orice om din Grămejoara, dacă-l întrebai despre averea nenii Stan. Pe lângă bani mai aveà însă badea Bolboacă și o altă avere, un fecior care se iscălea Bolboca, care a zis că el nici decum nu vrea să se facă popă, că el vrea să se facă domn mai mare, și o fată, pe Măriuca. Frumoasă avere și asta! Mai ales feciorul: un bulgăr de aur acolo unde o fi învățat el. Și-apoi Măriuca? Pe ea n'o întreceau în frumusețe și bunăcuviință toate fetele din jur, din șapte sate, cum s'ar zice. Cu deosebire în frumusețe, căci cu bunăcuviința s'a întâmplat ceva. Venise adevărat la un Crăciun fratele Măriucăi acasă. Lucru foarte rar! După ce a sărutat cu multă grație mâna părinților, Nițu s'a repezit la ea, la Măriuca, a prins-o în brațe și i-a șoptit la ureche: Ți-am adus ceva. Ai să vezi... Foarte frumos!... Îi adusese un corset pe care ea l-a primit mai întâiu cu cea mai mare neîncredere. „Ce-o mai fi și ăsta“, se întrebă nedumerită. A lămurit-o însă repede frate-său: „Ăsta se chiamă corset. E pentru ca să te facă mai subțire, mai delicată.

— Corset... corset“, a rostit de vreo câteva ori Măriuca și nu i-a trebuit mult ca să-i înțeleagă rostul; instinctul feminin i l-a limpezit. Pe urmă Nițu a plecat iar de unde a venit și fata nenii Stan a rămas acasă în Grămejoara, singură, cu... corsetul. Ce bucurie pe ea! O bucurie care nu-și găseà margini și mai ales nu cercă să-și găsească o justificare. Subțire eră Măriuca, dreaptă încă eră, pentru ce i-ar mai fi trebuit și un corset? Da nu, corsetul acesta aveà ce aveà în el, ceva ascuns, ceva deosebit. De când l-a primit Măriuca s'a schimbat ca și când ar fi suflat-o cu apă fermecată. În primele zile l-a tot încercat. Se închidea în odaie, se desbracă și și-l încingeà, se strângeà cu putere în el și se uită în oglindă: aha, uite, eră alta!... Se 'nțelege, mult nu puteà să-l poarte. O dureau coastele, îi svăcneau tâmplele și sânii mai ales, sânii ei sănătoși și puternici de

fată mare dela țară, rebeli, se împotriveau, tremurau în chingile astea și se luptau să scape. S'au supus însă dela o vreme și ei. Măriuca aveà voință tare și un dor de nou-tate care o copleșea, îi deschidea perspective ca 'n povești și-i făureà visuri aprinse cu îmbrățișeri, cu dragosti, cu nebunii. Par'că corsetul acesta ar fi fost un cerc de foc care o strângeà cu puteri uriașe, o ardea pe ea, pe Măriuca cea veche, purificând una nouă în flacăra lui.

„Uite, linia asta care duce de subsuoară până la șold, cât e de frumoasă și cum stă crătința de hotărîtă, de liniștită pe ea! Par'că-i scrisă“.

Gândul acesta nu i-a răsărit până astăzi în minte Măriucăi. Dacă n'a avut corset?!

Când a mers mai întâi la biserică încorsetată, Măriuca nu mai eră Măriuca lui Stan Bolboacă. Pășea creț, încunjură cu cea mai vădită grijă bălțile străzilor, zâmbeà cu multă bunăvoință: — mulțumesc dumneavoastră, cătră toți trecătorii și nu și-ar mai fi plecat cătuș de puțin capul, galeș și smerită, ca mai demult. Dimpotrivă, astăzi se ținea drept ca un băț și lăsa oamenii să vină de undeva din vale cătră ea. În biserică s'a așezat de astădată tocmai în frunte, alături de preoteasa, și când a ieșit Sfinția Sa părintele cu sfințele daruri n'a mai îngenunchiat, și-a plecat puțin privirile în jos și — atât.

„Ai văst-o, ai văst-o, tu draga mea?“ s'au ghiontit fetele celelalte la ieșire din biserică, măsurând cu vorbele aceste distanța mare, prăpăstioasă, care s'a născut între ele și noua Măriucă.

„Ce-i tu, par'că ți s'a așezat ceva deacurmezișul?“ și-a întrebat nenea Stan fata pe care o așteptă în poartă cu nevastă-sa.

„Ce să fie, ce să fie? Iaca, nu-i nimic, ce să fie?“ a răspuns înțepată lelea Veronică în locul fetei.

E de prisos să se mai știe că badea Stan, după ce a pătruns și el cât de cât tainele, s'a dat repede plainic, întocmai ca și nevasta lui care căzuse mai de mult în frigurile Măriucăi. Triumful corsetului eră asigurat.

Războiul din Balcani: Lupta dela Ciataldgea. Cucerirea unei poziții turcești de trupele bulgare.

Iar nu numai al lui! Rând pe rând și-au făcut apariția în garderoba familiei Bolboacă — o ladă enormă ferecată de cine știe ce strămoș — toți frații și toate surorile corsetului: mânuși de glacès, mânuși de piele de căprioară, ghete de lac, batiste subțiri, umbreluțe, ciorapi cu ajour... Adecă nu chiar toate rudeniile, pentru că cătrînțele și iile au rămas. La lepădarea acestora s'ar fi opus cu ultima energie badea Bolboacă, care și-a și spus odată părerea ne'ntrebat: „Ceapa ciorii n'am mâncat încă“...

Dar nici n'ar fi trebuit să guste această grozavă legumă nenea Stan. Măriuca eră mulțumită deocamdată. Toată ziua forfotea prin casă și prin curte, directica câte ceva, prindea un vas în mână, așeză un lucru la loc. „Lasă, draga mamii, vezi-ți de lucrurile tale“, o potolea mamă-sa. Măriuca umblă însă mereu, se învârteă nervoasă în toate părțile, n'avea stare pe loc. O mână ceva, o împingea o putere nevăzută. Nu știa nici ea ce face când făcea ceva. Avea totdeauna un surâs nehotărît pe buze, un surâs care-i împăinjenia ochii, dându-le o expresie neguroasă de visare. Câteodată se opriă în loc și par'că, par'că ar fi întins mânilor în chip de aripi să sboare undeva departe. Alteori se așeză la fereastră, așteptând să vină cineva, un om ciudat care s'o surprindă cu faptele lui, cu vorbele lui frumoase. Așteptă în sfârșit o schimbare mare, o durere mare sau o bucurie mare. Ceva.

...Într'o zi: cioc-cioc, la ușa tinzii. Măriuca tocmai murmură printre dinți: „Pasăre nevinovată, tu să-i spui că am murit“...

„A, bună ziua, domnișoară. D-șoara Mariți, nu-i așa? Îmi pare foarte bine. Mă recomand: Terențiu Spârchez“.

Măriuca a roșit în tot obrazul și a dat să fugă pe ușe.

„Vă rog să nu vă deranjați, domnișoară, am întâlnit pe doamna mamă în curte și o să vină și dumneaei“.

Domnul Terențiu Spârchez, nepoftit, și-a tras deoparte cu multă eleganță un scaun și s'a așezat pe el, după ce și-a ridicat puțin ireproșabilii pantaloni, pentru a nu se îndoii, după cum obișnuia el să spună. Măriuca a înșepenit și ea pe un scaun alături.

„Sigur v'a vorbit domnul tată despre mine...“

— Da, tocmai ieri mi-a povestit“, a îndrăznit să răspundă Măriuca, legănându-și căpșorul bălan și pronunțând fiecare vorbă ca la școală.

„A... da?... sunt foarte fericit. Și eu am auzit despre dumniavoastră domnișoară, lucruri foarte frumoase. De unde? Nu spun. Îmi pare însă bine că se adevăresc toate-toate“...

Domnul Terențiu Spârchez eră nou alesul notar din Grămejoara, ales și prin votul greu al domnului Bolboacă, ceace l-a și îndemnat pe el, pe domnul Spârchez „să se prezinte cât mai în grabă spre a-și depune mulțumirile cele mai călduroase“. Eră fercheș băiat notariul, bine îmbrăcat — totdeauna ultima modă (a lui) — și știa să-și învârtă bine afacerile. Cu desăvârșire contrar spiritului de castă el eră și foarte manierat. Tot cam la a doua vorbă potrivia un „mă rog frumos“ gentil și un zâmbet plin de dulceață. Manierele aceste le-a învățat încă de pe când eră la curs, unde stase la o armeană „ca la el acasă“. Din când în când, după câte o vorbă mai cu înțeles, notariul știa și să-și frece mânilor cu o repeziciune uimitoare. Operația aceasta o îndeplina cu cea mai mare familiaritate și cu o siguranță... sui generis — asta eră vorba lui latinească de predilecție.

„Domnișoară Mariți!... Dom-ni-șoa-ră... Ma-ri-ți!“...

Nu se putea tăgădui că corsetul a triumfat pe deplin. Măriuca eră încântată, fără să spună ceva. Asemenea și mamă-sa. Cât despre badea Stan — tot dumniului mai târziu la cap — el zâmbia pe sub mustață: Bată-vă norocu, tinerețe!... Iar notariul? Notariul și-a intețit din ce în ce mai mult vizitele. Toată iarna: bună ziua, d-șoară Mariți, bună seara d-șoară Mariți, vine îndată și doamna mamă — (când vine). Și azi așa, mâne așa, până ce Măriuca s'a trezit că: „Pasăre nevinovată“ n'o mai mulțumește. Cântecul ei favorit eră

acum:
Vin' ne plimbăm prin văi și plai,
Frumoasa mea roză de Mai,
Și de-ale lumii să vorbim
Și cu amor să ne iubim.

L-a învățat dela notariul, pentru că „câte versuri nu știa dumniului“ — spuneă cu toată

dreptatea lelea Veronică. Notariul era un curat gramofon Heliosprima. Din gura lui porneau la inima omului cele mai variate și cele mai nouă cântece.

„Așa sunt eu. Ce să-i fac? Iubesc muzica ca un nebun“, se scuză el totdeauna.

A și dat despre această iubire fără de hotar a lui o probă care a răsculat întreagă Grămejoara.

Eră într'o noapte. Să fi tot trecut cu un ceas de miezul nopții. Badea Stan s'a trezit dintr'odată ca și când l-ar fi gădilit cineva la ureche. S'a frecat de vreo câtevaori la ochi, apoi a sărit cât colo în mijlocul tinzii. Undeva pe aproape cântau țigani.

„Ho, trăsni-v'ar Dumnezeu!... Acum în postul Paștilor!... Scoală tu Veronico, auzi... auzi, undeva cântă țigani. Na, am trăit să mai auz și asta! Oare unde drac or fi cântând?..

— Or fi la derbedeii ăștia de din jos, i-o luat cătană“, a mormăit lelea Veronică și s'a întors pe cealaltă parte.

„Ian să văd?“

Badea Bolboacă a deschis ușa dela odaia în care dormea Măriuca. Numai de aici putea să vadă în stradă.

.....?

Fereastra era deschisă, țigani cântau la fereastră, li se vedeă vârful căciulilor, și Măriuca... Măriuca, așa cum s'a sculat din pat, numai în cămășuța de noapte, ascultă de după perdea, dreaptă și... transportată. N'a băgat de seamă că s'a deschis ușa.

Armoniile pătrundeau năstrușnice în odaie. Chiuitul unui clarinet mai ales, se ridică din când în când și pe-aci ție drumul! Un

sgomot enorm. PISOIUL S'A TREZIT ȘI EL DE UNDEVA DE SUB VATRĂ, ATAȘÂNDU-SE CU TOATĂ NERVOSITATEA RASEI LA CONCERT. SĂREĂ NEBUN PE PĂREȚI, MIORLÂIND ÎN MEZZO-SOPRAN. CÂNI HĂULEAU ȘI EI PE APROAPE ȘI PRIN DEPĂRTĂRI, ÎN ÎNTREG SATUL.

Răsboiul din Balcani: Muctar Pașa rănit într'o recunoaștere a forturilor dela Ciataldgea.

Badea Bolboacă s'a oprit înlemnit, prost, în prag:

„Bine, tu fată, da... da, ai înebunit?“

Măriuca s'a întors speriată.

„Ție-ți cântă?“

— Lasă tată, așa se cade.

— Ce se cade, tu? Adecă cum?

— Lasă tată“...

Badea Stan s'a repezit însă fără multă vorbă la fereastră:

„Ce-i, mă cioroilor? Cine v'a adus aci? Ian cărați-vă, să nu vă pipăi cu vreo scurtătură pe la nas. Auzi, la ei! În postul paștilor!... Ho, trăsni-v'ar Dumnezeu!“...

Grozav! Două zile întregi, Măriuca a fost cu desăvârșire nenorocită. Nu mai puțin lelea Veronică, după ce s'a trezit. Ea totdeauna a fost mai deșteaptă: — Așa-i sirinada, mă! Badea Bolboacă a rămas însă cu toate aceste energic pe lângă părerea lui: — Sirinadă, ne-sirinadă, da în postul paștilor?!...

Eră tare în pravoslavnicie și cât ar fi dat de mult să fie tot atât de tare și la inima lui de tată, nenea Stan. N'a lăsat, ce-i drept, din sirinadă, în schimb și-a mai îndulcit judecățile despre plimbările de seara. A treia zi a intrat încruntat în casă.

„Ce stai aci ca o cioară în par?“ a zis cătră Măriuca. Du-te, du-te. Să vede că tot voi trebuie să fiți mai cuminte; tu și cu mamă-ta. Du-te“. Aceasta eră o completă capitulare a badii Bolboacă. Principiile lui începeau să plutească pe apa Vinerii. Până acum nici n'a voit să audă despre astfel de lucruri. — „Cum? Fata mea să umble hai-mană pe uliți? Fata mea n'are ce lucră acasă? Cine-a mai văzut așa ceva!“ Astăzi însă, înduioșat și aproape învins, s'a mai răsgândit, începând să dea drumul cu mai multă bunăvoință ideilor de progres în negura reacționară a sufletului: o fi mă, o fi. Lumea să schimbă! Ce știi tu de aici din Grămejoara, din bârlogul tău.

Și Măriuca s'a înviorat iară. Notariul putea să vină de acum serile dearândul: puțină plimbare? O, aerul din odaie mă omoară. O, eu totdeauna am iubit natura, ca pe o soră, ca pe o mamă care-ți dă vieață. O, d-nul Bolboacă e prea sănătos ca să aprețueze binefacerea aceasta — (notariul zâmbea aci totdeauna cu profund înțeles).

Și s'au plimbat acum cât au voit și cât au putut, des și bine. Toată primăvara, toată vara, până toamna târziu. Când au răsărit ghiociei, când se scuturau păpădiile, când se uită trista lună printre ramurile sfâșiate de frunze. În amurguri aprinse, cu săgeți

solare înmuiate în sânge și în seri potolite, străbătute de fiorul tremuratului de frunze, tremuratului de stele. S'au plimbat și s'au bucurat de farmecul acestor seri. S'au plimbat, fiindcă cine-i mai opreă acum? Și cine ar fi putut să-i mai oprească? În sufletul Măriucăi se răsboiau dorurile mari ale fetii de douăzeci de ani și acolo după jiletca verde a notarului încă s'ar fi putut auzi tic-tacul măsurat al unei patimi, dacă ar fi ascultat cineva bine. S'au plimbat fiindcă dragostea îi plimbă cu puterea ei tainică.

E adevărat că plimbările aceste au fost primite cam cu neîncredere de cătră opinia publică a Grămejoarei. Toate nedumeririle au fost însă spulberate de hotărâtele vorbe cari și-au făcut calea prin sat: La iarnă jucăm la nunta notărășii.

*

Erau tocmai doi ani și jumătate dela intrarea triumfală a corsetului în garderoba Măriucăi. Ar fi fost să-și serbeze acum jubileul. Măriuca stă singură întinsă în păcelul din tindă. Se uită cum arde focul pe vatră. Câte o flacără se ridică din când în când dela rădăcina focului, asaltă aerul cu violență, duduia o clipă două, se subție apoi, învinețe și cădeă dintr'odată de unde a plecat, mai în jos par'că de unde a plecat, undeva sub vatră, lăsând pe altele în locul ei. Un joc demonic. Se părea că fiecare flacără zice cu mânie: mi-am făcut datoria, am încălzit cât am putut, de-acum ce mai vreți?... Măriuca eră palidă, suptă la față și aveă în ochi străluciri ciudate. Scăpără din vreme în vreme după ferestrele acele vi-nete câte o sulită de oțel. Într'un moment s'a sculat încetișor, a trecut în cealaltă odaie, s'a întors cu o cutioară lungureață și a pus-o pe foc. Se uită cum arde. Lacrimi mari îi picurau în cenușe.

A intrat și lelea Veronică.

„Ce faci, draga mării? Iar plângi? O, mâncate-ar pământu să te mânânce!... Da, par'că arde ceva?... Ce-ai pus pe foc?... De ce l-ai pus pe foc?... dela Nițu!“... Măriuca s'a trântit în păcel, izbucnind în hohote:

„Nu mă mai cuprinde, maică, nu mă mai cuprinde!“...
Veniamin Negru.

Ceasuri de seara.

— Cântecile . . . —

În colibă mai clipeă din când în când un ochiu de jar. Se ridică în răstimpuri, dintr'un tăciune o flacăra mică vineție, ca un duh neputincios, și se mistuie repede. Afară, în întuneric, cădea necurmat „ploaie cu șiroaie“, cântând în streșini, vâjâind departe în păduri. Moș Ioniță, pădurarul, cu pleoapele închise pe jumătate, ascultă în tăcere. Văzduhul întreg eră plin par'că de un vaer greu, prelung. Ca o fierbere, ca un vuet ce-ar veni de departe. Ascultam și eu, în suflet cu aceea tristețea apăsătoare, care nu-ți poți da seama de unde vine când în jurul tău e întuneric și bat cu putere picuri mari de apă.

„Cum a lăsat Dumnezeu lumea asta!“ zise încet moș Ioniță. „Toate lucrurile își au un cântec. Iacă și ploaia își are cântecul său.

— Adevărat, moș Ioniță, lumea-i plină de cântece. Numai să fie cine să le asculte.

— Nu prea avem răgaz, începă moșul, că vieața lărmuește mereu în jurul nostru. Dar aici la pădure eu tot am prins multe cântece. Iacă să vii dumneata, de pildă, primăvara când se înmoaie zăpezile, să auzi minunea lui Dumnezeu cântată de părăiașe. Pe-atunci pădurile sunt încă negre, puțin de tot bat în vinețiu din pricina mugurilor lucii. Da s'auzi atunci, că pe-alocuri par'că sună clopoțele de argint, pe-alocuri boncâne vreunul mai gros, altul dogit, într'altă parte iarăș cad de sus în căldări mari apele, și fierbe-fierbe cu mii de glasuri. Ia să stai lângă răstoacă în care se varsă părăiașul: cântă acolo o lume întreagă. Și e minune că din aceeaș apă se ridică și cântece domoale, și pline de mânie; par'că e și pace și luptă într'un ochiu de apă. Când veniam de-acasă auziam din dealul tufelor vuetul mare. Întăiu ai fi crezut că bate vântul, deși copacii erau neclintiți. Dar cu cât te apropiai deslușiai tot glasuri nouă, până ce se auziau și șopotele: clip-clip-șopo-șopo-șopo, ca și când s'ar târî un șarpe subțire prin iarba înaltă“.

La cuvintele lui Moș Ioniță mi se ridică deodată din vreo tainiță a sufletului simțământul acela de uimire pe care-l încerci în

mijlocul sutelor de părăiașe, primăvara în topitul zăpezilor. Fără să vrei îți întorci capul în toate părțile, ca și când te-ar împrejmuî ființe vii și dragi, ce-ți zâmbesc și te chiamă și-ți aruncă, dintr'o mână nevăzută, stropi fini, ce gâdelesc sufletul. Inconștient surâsul îți înflorește pe buze și o lumină dulce îți inundează privirea. Ca și când în jurul tău, din lunci, din păduri, ar gânguri păsărele ori mici copilași, pe cari nu-i poți vedeă. Abiă ai prins cu urechea un șopotit, dela dreapta, dela stânga, din napoia ta se ridică altul care cere să fie ascultat. Adevărat, e un cântec deosebit când se tolesc pe îndelete zăpezile. Poate unde apa se prelinge mai încet, ori unde pădurile nu-s înfrunzite încă, și rezonanța nu e așa puternică.

Cerc să deslușesc ș'acum cântecul părăaelor. Dar nu pot desluși decât un vuet prelung, căci ploaia bate încă cu putere pe păduri.

„Apoi, iarăș, să luăm vântul“, zise moșul. „Iarna mai mult șueră și urlă, par'că-i pustiu și lui în lumea înghețată, însă cât ce dă în viu pe-afară, el capătă o mulțime de glasuri. Par'că tot mai mult ar doini, prin lunci, prin codri, numai când îl mânia furtunile din cer, vuetă și clocotește 'n păduri. Dar bagă dumneata de seamă, cum începe să mângăie, cu glasuri line, copacii, îndată ce trece furtuna. Susură din plopi, fășăie în frasini, vâjâie domol-domol în brazii înalți. Apoi gângăniile, apoi paserile!“ — Moș Ioniță făcă o mișcare din mâna în care ținea luleaua aprinsă, ca și când ar fi vrut să zică: astea cine le mai poate spune!

El tăcă un răstimp, tăcui și eu.

„Iacă de pildă, este o gânganie subțirică, lungureață, pe aripile negre brăzdată cu dungi albe. Asta face, cât ce-o iai în mână, ‚seceriș-se-ceriș‘. Acum spune-mi dumneata cum poate face astfel?“ mă întrebă moșul după un răstimp.

„Grea întrebare, moș Ioniță“, zic. „Tot astfel nu știm cum pot să cânte paserile. Mai ales multele glasuri de privighetori cine

ar ști să spună cum se nasc, de unde le știe?

— Mai este câte-o vorbă din bătrâni care lasă să mai pricepem câte ceva“, zise moșul. „Iacă de pildă privighetoarea.

— Are-o poveste?

— Vezi bine că are. Paserea asta supărată n'a fost dela început pasere. Știu eu bine, că dumneavoastră cei învățați nu mai prea dați crezământ poveștilor, dar ceva adevărat trebuie să fie în toate. Altfel nu le-ar fi scornit nime.

— Adevărate ori ba, de căpetenie că sunt frumoase, moș loniță.

— Ei, frumoase ele, unele, dar nu toate. Unele sunt pline de tristeță. Dacă vrei, o să-ți spun a privighetorii. N'o știi?

— Nu.

— Hm!“ făcu moșul, părând că vrea să se ridice din păcelul așternut cu fân mirositor. Dar se lăsă iar pe un cot.

„Pe-aici, pe la noi, erau odată numai păduri, nepoate“, începă moș loniță. „Și alunișul, și dealul tufelor, și capul dealului, și răstoacele, pe unde acum vezi numai sămănături și fânațe. Asta nu-i poveste. Trupini vechi se mai văd până azi pe alocuri și bătrânii spun că odată erau și mai multe. S'au înmulțit însă oamenii, au arat, au sămănat pretutindeni. Pădurile prin cari auzi acum ploaia ropăind, numai Dumnezeu sfântul știe a câtea oară vor fi crescut dela pământ“. Și moș loniță începă să spună o poveste ciudată.

În vremurile celea de demult cică ar fi trăit îngropat aici în noaptea pădurilor un pădurar cu nevastă-sa. Pădurarul eră un om înalt, un uriaș cu barba sură și cu ochii de oțel. Cică eră vrăjitor mare de 'nghetă în miez de vară apele. Nevasta lui eră tânără și subțirică și stătea încuiată, ziua-noaptea, în casa de bolovani. Pădurarul o temeă, lucru mare, și el puțin da pe-acasă: tot prin păduri. Acum nevasta se topiă ca o lumânare în singurătate și umbră. Se tot rugă ea lui Dumnezeu, cu lacrimi multe și cu suspine ce sfășiau inima, să aibă un copil. Dar ruga ei nu fuse ascultată până după ani de zile. Când eră pădurărița la vârsta jumătate născu o fetiță mândră cât pareă ruptă din soare.

Pe-o clipă se lumină la față și vrăjitorul: gândeă că-i fecior. Dar când băgă de seamă că-i în rătăcire, puse chinuri nouă în vieța pădurăriței. Ci ea acum eră fericită: copilița creșteă, o mângăia cu mânuțele moi, gângureă la sânul mă-sii și începă să-i zâmbească, privind-o cu ochii mari plini de înțelepciune. Copilița creșteă și nu vedeă alt suflet de om decât pe mă-sa, și din când în când pe uriașul. Se făcea tot mai frumoasă. Când fu de șase anișori pareă o porumbiță oacheșă.

Pădurărița o sărută, râdeă cu ea, îi arunca fel de fel de jocuri, dar tot mai mult plângeă, cu fața spre fereastră. Se gândeă acum la soarta copilei și eră nenorocită, căci vedeă o vieță tot așa de părăsită, ca și a ei.

Într'o zi dupăce pădurarul ieși pe poartă, pădurărița începă să ofteze și să lăcrămeze.

„Cine-i uritul ăsta care vine pe la noi, mamă?“ întrebă fetița.

„Cine să fie, puico, tată-to.

— Tata? făcu mirată fetița.

— Da. El umblă prin păduri.

— Și-i om și el?

— Om, vezi bine!

— Și mai sunt și alți oameni, mamă?“

Pe frumoasa pădurăriță o umplu un plâns amar. Dupăce se mai liniști, zise:

„Mai sunt, puico, mai sunt.

— Și toți sunt așa de uriti ca tata?

— Tată-to nu-i urit“, zise pădurărița cu silă.

„Ba-i urit că de-aceea plângi când vine, plângi când se duce. Unde se tot duce el?

— În păduri.

— Și ce face acolo? Cântă ca paserile?

— Nu, puico, păzește să nu vie alți oameni să taie pădurile.

— Atunci e bun tata“.

Pădurărița oftă din nou, dar nu mai zise nimic. Copila ei, decând începă să priceapă, iubiă grozav pădurile. Mă-sa trebuiă să-i deschidă mica ferestruie să asculte cântecul paserilor, vâjeitul vânturilor, căderea cu ropot a ploilor.

Într'o zi, mă-sa eră în tindă și mestecă mămăliga. Copilița eră la fereastră. Se înseră, și ea ascultă cântecul paserilor. Ascultă uimită, cu ochii nemișcați, când deodată gurița ei se deschise, și în casă începă să adie un cântec nou, pe care pădurărița, oprindu-se

de mestecat, îl ascultă cu lăcomie. Părea că s'a smuls o durere din sufletul ei și aceea adia în cântec. Când se sfârși cântarea, ea intră la copilișă, o îmbrățișe, o sărută, o giugiull până veni uriașul.

Cu cât crește copila, învăța dela mine tot mai multe, tot alte cântece. Mă-sii îi părea că tot din sufletul ei cântă, că toate durerile traiului ei plin de chinuri le răscolește. Dar

două torturele. Gângureau pe sus, și părea că se întrec la fugă.

— Paseri!

— Da, și aș fi vrut să fiu și eu ca ele.

— Să sbori?

— Să sbor și să gânguresc în lumină“.

În seara aceea pădurarul veni mai de vreme ca de obicei. Eră mâniaș și izbiă porțile cu sunet mare.

Soldați Turci în întăriturile dela Ciataldgea.

într'o seară, eră fetița de vreo cincisprezece ani, pădurărița descoperi dureri nouă în cântecele fetei. Ea-și aduse deodată aminte de tinerețe, și începă să plângă cu amar.

„De ce plângi mamă?

— Da tu de ce plângi?

— Eu cânt.

— Cânti, dar cântecul tău e plin de lacrimi.

De ce plângi?

— Nu plâng dar azi am privit îndelungat seninul cerului.

— Seninul cerului?

— Da.

— L-ai mai văzut și până acum.

— Da, însă prin văzduh treceau ușoare

„Ce s'a 'ntâmplat în casa mea?

— Nimic! răspuse nevasta.

— Chiar nimic, zise fata.

— Amândouă mințiți!

— Nu mințim.

— Prin noaptea pădurilor a pătruns până la mine un cântec. Un cântec omenesc. M'a săgetat prin inimă ca niște suliți.

— Asta poate să fie adevărat, zise fata. Eu am cântat.

— Tu?

— Eu, cum cânt deatâția ani.

— Tu cânti de mult?

— De când am fost de șase ani, spune mama.

- Nu te-am auzit până azi. Ai cântat mai tare?
 — Nu. Ca de obicei. Mai mult șoptesc.
 — Șoaptele nu vin până 'n inima pădurilor".
 Pădurarul tăcû o clipă, ochii i se învârteau fioroși în cap.
 „Cine te-a învățat să cânți? Mă-ta?"
 — Știi că glasul meu e mut, răspunse pădurărița.
 — Cine te-a 'nvățat?
 — Nime. Eu singură. Poate paserile.
 — Paserile nu știu cântece omenești".
 Mai tăcû o clipă vrăjitorul.
 „Să nu te aud cântând mai mult.
 — Nu-ți place?
 — O să-ți arăt eu dacă-mi place!" Si el eși mândros și se pierdû în noaptea pădurilor.
 „Azi ai cântat un cântec nou, puico, zise pădurărița.
 — Nu știu, mamă.
 — Deaceea l-a auzit tatăl-tău. Să vezi să nu-l mai cânți. Altfel nu-i păți-o bine".
 Fata ascultă cuvintele ei fără să le înțeleagă. Ea nu știuse c'ar fi fost un cântec nou.
 Dar fata cântă și 'n ziua următoare, și 'n celelalte. Cântă durerile, suferințele pădurăriții, a casei acesteia întunecoasă și veșnic încuiată, dar tot mai mult dorul și durerea sa. Mă-sa o ascultă plângând, dar nu-i ziceă să tacă. Nu putea.
 Și pădurarul se întorcea tot mai de vreme acasă. Eră tot mai mândros și tot mai îmbătrânit cu fiecare zi.
 „A fost un om pe-aici. Vreun tânăr va fi trecut pe la fereastră", zise cu mânie nevastei.
 „Tu știi că brațul tău e greu: nime nu cutează să se apropie de casa ta.
 — Sulitele-mi trec prin inimă tot mai dese, tot mai ascuțite. Fata cântă tot mai tare. O aud abia ce intru în pădure. Poruncește-i să nu mai cânte.
 — Tu ești stăpânul nostru".
 El chemă fata, care începû să-l încunjure pe vrăjitor. Ea veni palidă și înaltă, cu ochii mari și limpezi, nevinovați.
 „Tu cânți tot mai tare. Răsună pădurile și nici un hoș nu mai pot prinde. Tu-mi pui piedeci în slujba mea de pădurar.
 — Eu cânt încet.
 — Și pentrece nu-mi ascuți porunca?
 — Știi eu! Îmi mai place să cânt, și cânt fără să vreau.
- Cine te silește?
 — Știu eu! Poate că soarele.
 — Soarele?
 — Da. Când răsare și când apune. Și, poate mai mă îndeamnă ceva.
 — Ce?
 — Tăcerea și liniștea.
 — De-afară?
 — Da.
 — Nu din tine?
 — Nu. În mine nu-i nici liniște, nici tăcere.
 — Dar ce-i?
 — Par'că ar crește o vijelie.
 — Ai auzit? răcnî pădurarul cât clocotiră pădurile până departe. Ai auzit? urlă din nou apropiindu-se de nevastă-sa.
 — Am auzit, șopti tremurând pădurărița.
 — Tu mi-ai jurat să uiți lumea și oamenii.
 — Eu, da.
 — Și ai uitat?
 — N'ai ochi să mă vezi?
 — Dar fata? E din sânul tău!" Și uriașul eși în tindă, puse apă într'o ulcică, o vrăji repede, și stropi cu trei stropi fata. O păsăruică surie svâcnî numai decăt prin ferestuța deschisă.
 „Vai, fetița mamei", și pădurărița căzû leșinată.
 „E pasere acum", zise uriașul, cercând să-și ridice nevasta. Însă ea eră țeapănă.
 Pădurarul rămase înlemnit la marginea pădurii când voi să intre. Dintr'un tufiș, în apusul soarelui, cântă un glas omenesc, dureri omenești. Se înfrică, și de spaimă începû să sburătărească în tufiș cu pietri. Târziu sbură deacolo o pasere sură și tristă.
 El se întoarse acasă. Dar cât jînû seara privighetoarea cântă necurmat.
 „Voiu plecâ în pădure în crăpatul zorilor", își zise el.
 Dar privighetoarea cântă în crăpatul zorilor, și el, înspăimântat de glasul omenesc, se ascunse în pivniță.
 O săptămână s'a tot adăpostit în pivniță mort de jumătate; dupăce trecû o săptămână, și privighetoarea cântă mereu, el, vrăjindu-se, se schimbă într'un vânt turbat și cât ai clipi din ochi trecû dealurile, ducând cu el copaci smulși din rădăcină. S'a dus tot învârtindu-se, și nu s'a mai întors pe locurile acestea unde cântă privighetorile.

I. Agârbiceanu.

Dr. Traian Valeriu Frențiu.

— Noul Episcop al Lugojului. —

În vremile de sbucium și desnădejde, prin cari trece biserica noastră românească unită cu Roma, înregistrăm, în sfârșit, și un moment mai înviorător: numirea părintelui Vicar al Hațegului Dr. Traian Valeriu

Episcopul Dr. Traian Valeriu Frențiu.

Frențiu de Episcop al diecezei de Lugoj, rămasă văduvită, în urma transferării P. S. S. Episcopului de până acum Vasile, la scaunul episcopesc al diecezei de Gherla.

E o bucurie aceasta pentru credincioșii rămași fără păstor sufletească în vederea multelor și marilor îndatoriri, ce-l așteaptă pe acel ce va pune pe cap coroana de arhieru și va lua în mână cârja pastorală.

E o dieceză tânără, unde noul ei mire va avea să continue munca apostolică a înain-

tașilor; muncă ce abia a trecut peste cea dintâi jumătate de veac.

Mândria bănășenilor poate fi și ea măgulită în de ajuns, căci au, de data asta, fericirea de a saluta în fruntea bisericii românești unite, pe cel dintâi Arhieru, care e bănășan de baștină. Un motiv mai mult, ca speranțele să iee un deosebit avânt. Noul Episcop nu este un străin, care nu cunoaște mizeriile multe și mari ale diecezei, ce i s'a încredințat spre păstorire. El a crescut în mijlocul ei; a muncit un deceniu și mai bine în cadrele ei, și acum, când urcă treptele celei mai înalte dignități, își dă, desigur seama, de multele greutăți și îndatoriri, de marea responsabilitate înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor — de povara îndoită, ce apasă întotdeauna, în mod mai nemilos chiar pe ceice stau la locul de onoare și de răspundere în fața contemporanilor și a posterității.

Noul Episcop e fiu de preot și ca atare va cunoaște, din propria experiență munca grea și ingrătă a celor ce poartă jugul apostoliei, în sânul poporului. Multe și amare sunt sarcinile acestor propovăduitori ai luminii în satele noastre îndepărtate, cu mizerii multe și lumină puțină...

Cei dela masa verde, cari judecă vieța după un act oficial prezintat sub N-rul curent, aduc adese prea repede o sentință și nu-și pot da seamă întotdeauna de marea distanță, ce se întinde între o sentință pusă pe hârtie și realizarea ei în practică.

Obişnuim a spune, cu o fermecătoare simțăminte, că poporul nostru e bun, că dacă păstorii sufletești ar fi la înălțimea chemării lor, am realiza progrese uriașe! Uităm, în aceeași vreme, că poporul nostru e incult și în fața acestei piedeci hotărâtoare se sdrobesc adese cele mai curate nizuinți de bine, ca să îplinească vorba filozofului: „poporul, ca și copiilor, nu-i poți face bine decât cu de-a sila“.

Câte intenții nobile se macină în această

muncă ingrată, avizate fiind la propria lor energie, în satul obscur, ce nu mai cade sub raza de observare a ocrotitorilor și conducătorilor din centru.

Câte sute de mii de credincioși ai noștri trăesc în această dibuire, hărțuindu-se cu preotul, care le cere obolul, pentru binele lor? Hărțile reci din centru își pierd tot mai mult puterea lor — căci Vlădica este, pentru miile credincioșilor dela sate, așa de departe...

Și ceice poartă această luptă, din ce în ce mai inegală, se obolesc dela o vreme, și mai conțenesc din prisosul energiei risipite deageaba.

Noul Episcop, care a petrecut ani dearândul în sânul credincioșilor, cunoaște din propria-i intuiție mizeriile de multe feluri ale poporului și va ști să dea mai cu dinadinsul mână de ajutor, chiar prin prezența sa, preoțimei dela sate, a cărei muncă e așa de puțin rodnică, fără sprijinul cât mai palpabil al Arhiereului.

*

Noi cunoaștem pe P. S. Episcop Valeriu al Lugojului, din cea mai fragedă vârstă a lui. Am crescut cu el alături, în acelaș internat din Blaj și ani dearândul am tocit împreună băncile liceului de acolo, cel mai vechiu sediu de cultură națională.

L-am urmărit, la studiile teologice dela universitatea din Budapesta, mai apoi la institutul Augustineu din Viena, unde și-a luat titlul de doctor în teologie. Băiatul plăpând, care părea așa de timid în mijlocul colegilor sgomotoși și neastâmpărați din gimnaziu, întovărășind cu un zâmbet sbenguielile lor, a păstrat și în seminar și în vieața lui de preot acelaș zâmbet al omului cu sufletul curat, cu ochii așintiți spre o țință luminoasă, ce-l povățuia cu atâta putere: credința.

În zelul lui de propovăduitor al cuvântului dumnezeesc, în strădania lui neobosită, a muncit în tăcere, în modestie și numele lui a eșit deodată la iveală, în plina strălucire a dignității și a multelor poveri, ce va avea să poarte de aci înainte, pe umerii săi de bărbat în cea mai frumoasă vârstă, în plenitudinea forțelor trupești și sufletești.

Noi, tovarășii de școală ai P. S. Episcop, ne descoperim capetele în fața mitrei arhie-

rești și a cărjei pastorale, ca niște umiliți fii supuși ce suntem.

Îtovărășim ridicarea iubitelui nostru coleg de odinioară, cu o dorință, în a cărei realizare nu avem nici un moment de ezitare:

Părinte Episcop Valeriu al Lugojului, Dumnezeu să-ți dea putere și energie deplină, ca să realizezi toate gândurile mărețe, ce te-au preocupat din cea mai fragedă vârstă a ta. Primește cu încredere coroana de Arhiereu, căci steaua ce te-a călăuzit în totdeauna a fost credința în Dumnezeu. E o stea atât de luminoasă aceasta, deși strălucirea ei începe a se întuneca din ce în ce mai mult, în zilele noastre. Voi, Arhieriei, aveți îndoita menire de a ne ridică din scepticismul omoritor al acestor zile de îndoială, dovedindu-ne, că nu s'a stins încă focul sacru, la care s'au încălzit cei doisprezece ucenici ai blândului profet galilean;

Tu știi, că ei au umblat desculți și au îndurat goane și moarte pentru numele dumnezeescului învățător, că tuturor toate s'au făcut, pentru predicarea adevărului — și că alegerea lor n'a fost numai o distincție, ci o sarcină grea și îndelungată, sub povara căreia au îmbrâncit de atâtea ori;

Tu știi, că neamul nostru, neamul nostru românesc, care te-a crescut și te-a ridicat la cea mai înaltă demnitate, e un neam sărac și nenorocit și că această nenorocire a lui provine chiar din puținul interes ce i s'a arătat din partea acelora, cari aveau posibilitatea și datorita de a-i deschide ochii și a-l conduce pe drumul luminii. E indolența păturei noastre cărturărești, începând cu cei dela sate, până sus la dignitarii bisericesti, cu schiptrul puterii în mână;

Tu știi, că coroana arhierescă, cu toată strălucirea ei aurită, nu e decât un simbol. Ea înfățișează, într'adevăr, cununa de spini a Mântuitorului — și toată splendoarea ce te va împrejmu, toate bogățiile ce te vor încunjură nu vor fi ale tale, ci ale biserice, ale școalelor și ale poporului credincios, al cărui părinte bun și milostiv ești de azi înainte;

Tu le știi aceste, toate!

Și purcezend pe cărarea dificilă și sublimă a păstoririi tale, vei simți adesea oste-

nelele Aceluia, care a îmbrăncit sub povara crucii.

Credincioșii te vor întovărăși cu dragoste, netezându-ți drumul spre culmea, la care trebuie să-i ridici, urcându-te mai întâi singur.

Foștii tăi colegi de școală, vor avea cea

mai plăcută mulțumire sufletească, văzând binecuvântările ce se vor revărsa pe urma activității tale arhieresti; te vor urmări cu dragoste și admirație, urându-ți din tot sufletul tărie de fier și muncă neobosită pentru binele bisericii și al neamului.

Oaspe drag.

Mi-a venit pe seară oaspe drag la casă,
Dorul dragei mele, prieten încercat,
Și-i aștern în verde leagăn de mătăasă,
Că s'a 'ntors norocul și lumina 'n casă —
Dor pribeag, pe unde mi-ai întârziat?

C'a trecut adâncă noaptea peste mine,
Și-azi te simt aproape. Spune, că te-ascult,
Ni se împlinește visul de mai bine?
Spune ce solie te-a trimis la mine:
Mă mai ține minte draga de demult?

Știe că eterna sete de lumină
Mi-a 'ndreptat privirea cătră altă stea,
Dar pricepe dânsa ruga mea streină?
Știe că în orice rază de lumină
Ce-o măream în cântec o vedeam pe ea?

Dor pribeag, îmi pare că-i o veșnicie
De când stau în umbră și de când te chem.
Cum aduce noaptea binele 'n pustie,
Astfel gânduri negre, într'o veșnicie,
Mi-au adus în suflet ură și blestem.

Dar acuma, uite, soarele răsare,
Cântec nou și lacrimi îi aduc prinos.
Demonul ce singur se sbăteă 'n uitare
Este zeu ce 'mparte binecuvântare
Și pe crugul lumei calcă maiestos.

Că-mi sosit pe seară oaspe drag ia casă, —
Prieten scump e dorul dragei de demult,
Și mi-l port în verde leagăn de mătăasă,
Că solie dulce mi-a adus la casă,
Și sfințesc cu lacrimi clipa când l-ascult!...

I. U. Soricu.

Taci . . .

după Ida von Düringsfeld.

Coboară-ți degetul pe buze
Și pune gurii veșnic lacăt,
Ce-ți pasă dacă lumea râde
Bătându-și joc de tine 'n treacăt . . .

Căci cine-o să-ți asculte păsul
Și suferința ta adâncă?
... Desleagă-ți tainele din suflet
La stele, lună, flori și stâncă.

Fă valurilor spovedire
Și fiecărui ram în treacăt,
Dar pintre oameni pleacă-ți ochii
Și gurii pune-i veșnic lacăt!

T. Murășanu.

Pentru copii.

I.

Povestea cu privighetoarea.¹⁾

Ascultă, Lie, să-ți spun o poveste, cum a fost odată, nu de mult, o fetiță, care a rămas fără de mamă. Toamna, când cad frunzele cele galbene și bat vânturile jalnice, mama ei s'a întins în pat, a pus mâinile pe piept și-a închis ochii. Și când a văzut-o fetița că tace neclintită trei zile, când a văzut, că rudele aduc flori și plâng la marginea sicriului, i s'a părut, că se va petrece ceva foarte trist. Și 'n adevăr, maica ei s'a dus cu preoți și cântări și cu lume multă, și de atunci nu s'a mai întors. Și-un vânt dela miază-noapte a adus zăpezi, care a acoperit pământul; iar măicuța Anișoarei dormea în sicriu, sub pământ; și omătul a acoperit și țintirimul și mormântul ei. Toate acestea le-a înțeles încet-încet Anișoara, căci eră o fetiță mititică și pricepea și ea lucrurile lumii numai din ce auzeă dela unii și dela alții. Și când a înțeles toate, când a simțit, că n'are să se mai întoarcă mama ei și n'are s'o mai vadă niciodată pe lumea asta, s'a întristat și a început a plânge cu amar. Și de câteori își aducea aminte, de atâtea ori plângea. Dar tatăl ei se arătă mâhnit pentru lacrimile ei și o rugă să nu mai plângă; îi vorbea blând, o sărută și își trecea ușor mâna peste părul ei bălai.

„Anișoară nu mai plânge, că se supără tata...”

Atuncea fetița nu mai plângea când o vedeă tatăl ei; plângea numai când eră singură în odaie. Se uită pe fereastră la copacii din livadă, cari se plecau într'una, gemând par'că în bătaia vântului și se gândeă, se gândeă la ceva, neconținut, cu ochii în gol și-i curgeau lacrimi pe obrazul palid. Numai din când în când un stiglețel tremură repede din aripioare în lumina ferestrei și fărâșă dulce. Fetița își conteneă plânsul și par'că așteptă ceva. Stiglețelul o privea o clipă cu ochisorii lui negri, apoi se ducea în sbor

fără să-i spuie nimica. Fetița se gândeă la vorbele pe cari i le spusese toți din apropierea ei: că măicuța ei cea bună n'are să se mai întoarcă niciodată; și când stă așa singură, aveă clipe când nu-i veneă a crede, că n'are să mai primească nimic, nici un semn, nici o veste dela cea dusă. Așteptă un porumbel, ori o păsărică, ori un glas de vânat, ca în poveștile pe care le auzise. Dar nu veneă nimic și se trezeă tot singură, ca dintr'un vis, și par'că eră mai tristă decât totdeauna.

Așa au trecut câteva luni, și fetița închisă în casă slăbeă. O mângăia dădaca cea bătrână și-i spuneă seara povești; dar la urmă, după ce se însură Făt-frumos și petreceau toți la nuntă, Anișoara întrebă cu voce subțirică:

„Dădacă, spune-mi de ce am rămas eu fără mamă?”...

Și dădaca o desmierdă, îi sărută mâinile și piciorușele, o acopereă și o rugă să doarmă, apoi își ștergeă lacrimile cu dosul palmei și oftă.

Într'o zi, un soare ca niciodată a umplut de lumină odăile; și-afară zăpezile s'au topit toate. Paseri cântau în livadă, vitele mugeau blând în ogradă; glasuri de oameni veseli sunau în apropiere. — Veni primăvara în scurt răstimp și dădaca scoase pe Anișoara în livadă. Pământul eră svântat, iarba înverzise și prin colțuri de grădină răsbătuseră prin frunze moarte ghiocei și viorele. Eră o lumină mare în toate părțile și prin văzduhul curat treceau paseri în sbor grăbit. Un corn se acoperi tot într'o zi cu flori de aur și albine nenumărate îl cercetau cu zumzet dulce.

Apoi au venit sărbătorile Paștelui, cu petreceri, cu verdeață, cu scrânciob și ouă roșii și c'o mulțime veselă în haine curate, care foia în toate părțile. Ca o lume nouă o impresură pe Anișoara și-i mai alungă gândurile mâhnite.

După ce au trecut sărbătorile, s'au umplut de floare albă toate livezile. Tatăl Anișoarei plecă călare în fiecare dimineață pe moșie

¹⁾ Din volumul de curând apărut „Bordeenii și alte povestiri.”

Războiul din Balcani: Retragerea Turcilor după lupta dela Lule-Burgas.

Ocuparea Salonicului: Un soldat bulgar și grec făcând cruce pe fesul unui soldat Turc.

și se întorcea seara. În ogradă oamenii umblau încet după treabă. În livada întinsă intrase o pace adâncă și arborii stăteau în soare ca într'un straiu de spumă de argint. În liniștea, care o împresură, Anișoara stă singură la fereastra deschisă și se gândea, se gândea cu întristare la măicuța moartă. Asta era mai ales în amurg, după luminile și bucuriile zilei, când toate tac.

Dela fereastra ei, cum stă așezată pe un scaun înalt, Anișoara vede pe o lature a grădinei, o șură veche de paie din ograda curții. În vârful șurii aceleia o păreche de berze sosise și în acest an în cuibul de vreascuri subțiri și negre. Erau o păreche de berze bătrâne, musafiri vechi la curtea boerească. În fiecare an veneau, scoteau pui; și spre toamnă, când suflă cel întâi vânt rece, pribegeau spre țarmuri calde. Când înfloreau livezile, ei erau iar în cuibul vechiu, și tocău în ciocurile roșii dimineața și seara.

„Când toacă din ciocuri, își face rugăciunea“... se gândea Anișoara.

În amurgul acela dulce, berzele stăteau într'un picior pe vârful șurii și se uitau cu luare-aminte spre fereastra fetiței. Când pleaseră, în toamna trecută, o lăsasera mai măruntă la trup, dar mai veselă și mai vioae;

acuma o vedeau la fereastră palidă, tristă și gânditoare.

Cele două berze se apropiară încet una de alta, în cuib și începură să toace mărunțul și ușor din ciocuri; Anișoara abia le auzea. Paserile vorbeau în limba lor și se uitau mâhnite la copila casei.

„Ia uită-te, moșnege, la puiul cela de om... zicea barza către soțul ei. Oare ce să aibă?

— Eu știu? răspuse cocostârcul. Au și oamenii cei mititei supărări.

— Uite, urmă barza; stă singură și-i albă și subțirică... Anul trecut, la fereastra cea se arătă o femeie înaltă și frumoasă și ținea pe copil în brațe și cânta cu viers dulce... Eră stăpâna caselor. De mulți ani, de când venim aici, am cunoscut-o și i-am văzut copilăria și fericirea... Oare acum unde-i?

— Eu de unde să știu?“ clămpăni încet bătrânul.

Barza își sbârli puțin penele.

„Iaca, așa ai fost tu totdeauna, moșnege, îi zise ea cu oarecare supărare. Ai stat morocănos când am vorbit eu și nu mi-ai răspuns nimica. Ție nu ți-i milă de copilăia dela fereastră?

— Ba mi-i milă, nu te supără; iaca, mi-i milă!

— Ei, și nu te-ai gândit tu că copila asta e fa a stăpânei celei frumoase?

— Bine, asta o știu eu.

— Și de când am venit noi din țara Harapilor, nu te-ai gândit tu, moșnege, oare de ce nu s'arată stăpâna cea frumoasă...

— Ba m'am gândit, da am crezut așa... că s'a fi dus de acasă...

— Așa? s'a fi dus de-acasă!... Iaca, așa ai fost tu totdeauna, moșnege; ai fost nepăsător...

— Nu te supără, nevastă, nu te supără... zise încet cocostârcul înfundându-și capul între aripi.

— Nu mă supăr, dar îți spun c'ai fost nepăsător. Și afară de asta, ai ochi și nu vezi, înțelegere și nu pricepi. Nu vezi tu, că răzoarele de flori din alți ani au rămas părăsite? Nu vezi tu apoi pe stăpân mai gânditor și mai gârbov? Nu înțelegi tu, că stăpâna cea frumoasă trebuie să fi murit?...

— Așa-i... ai dreptate... trebuie să fi

murit!... murmură încet bătrânul. Ce să faci? mor și oamenii... Au și ei supărări și moarte, ca și noi... Tu ești o babă foarte deșteaptă, văd c'ai înțeles. Așa trebuie să fie..."

Barza nu zise nimic un timp. Se uită spre fereastra copilei.

„Moșnege, zise ea deodată încet, copila plânge..."

— Cum se poate? șopti cocostârcul ridicând puțin capul. Ei, ce să-i faci? Plânge, căci e orfană..."

Barza întoarse ciocul spre bătrân cu muștrare:

„Oi, moșnege, nu ești bun de nimica... Nu ți-i milă?"

— Ba mi-i milă, da ce să-i fac?

— Cum ce să-i faci? Așa ai fost tu totdeauna, moșnege, cu inimă de piatră. Numai eu am știut ce-i mila, căci am avut pui pe care i-am prăpădit... Vai, moșnege, nu te gândești, că trebuie o leacă de mângâiere copilei? n'o vezi singură? n'o vezi plângând? Decât te-ai cuibări lângă mine, mai bine ai face așa ca să mai uite fetița și să se mai mângâie.

— Bine, babă, fac, dar spune tu, că pe mine nu m'ajunge capul...

— Hm! ți-oi spune. Eu zic c'ar trebui o leacă de cântare... Să cânte cineva frumos înaintea ferestrei. Cântecul e mare mângâiere pentru oameni... Asta o știu eu de mult...

— O cântare! foarte bine. Dacă zici tu, eu sunt gata să cânt.

— Măi moșnege, nu fii nebun!... răspuse baba supărată. Tu cânti? tu clempănești! Mai bine te-ai lăsa până 'n fundul livezii, în tufiș... Acolo este o privighetoare pe care o știm noi de mult... Va fi băgat și ea poate de seamă schimbările dela curte. Du-te și-i spune să vie să cânte puțintel fetiței, căci stă supărată și se gândește cu lacrimi la măicuța ei..."

Sfatul ușurel al berzelor tăcu. Cocostârcul își întinse aripile și se desprinsese lin de lângă cuib; plutii ca o umbră prin amurgul fumuriu și fetița ridică ochii spre el. Lipsi o vreme, apoi se întoarse, pe când seara umplea livada de taină, se roti deasupra șurei și se lăsă la cuib lângă baba lui. Amândouă pa-

Șeful Albanezilor Beiul Ismail Kemal, sub conducerea căruia s'a proclamat în 23 Noemvrie independența Albaniei.

serile stăteau acuma tăcute sus; și din livadă se împrăștiă dulce mireasmă dela florile merilor.

În răsărit, pe dealuri depărtate, se rumeni zarea și luna roșie izvorii încet de pe tărâmul celalalt. Crescū rotundă, apoi începū a urcă nesimțit pe cer. În livadă se deslușiră în curând pomii încărcăți de floare, stând neclintiți, par'că-i fermecase cineva. Lumina ajunse în curând și la fereastra unde vegheă copila. Pătrunse în cadrul negru și lumină fruntea răzimată de mânuța albă.

Nu se simțea nici o adiere; domnea liniște adâncă în toată grădina.

Și deodată, în liniștea aceasta tresări o chemare dulce, scurtă. Anișoara ridică fruntea și privi spre livada arginție luminată de lună. Încă odată mai sună chemarea, mai dulce, mai duioasă. Apoi un cântec ușor, un freamăt melodios porni, crescū, se înălță deasupra merilor, spre lună par'că; scăzū și coborî spre copila dela fereastră...

Anișoara ascultă uimită cântecul privighetorii. Îl auzea întâiaoară și-i umplea sufletul de ceva sfânt, ca de o vibrație din altă lume.

Lumina creștea, și-acuma se zăreau și berzele alătura, în cuibul lor negru. Păreau foarte mulțumite și stăteau neclintite ascultând și ele. Și multă vreme sună livada de cântarea cea dulce; și fetița ascultă uimită, și 'n mintea ei de copil se gândea, că viersul acesta așa de lin și de mângâietor e o veste de iubire și de milă venită din lumea necunoscută unde trecuse pentru totdeauna măicuța ei cea bună.

M. Sadoveanu.

II.

Copii cătră moș Crăciun.¹⁾

Moș Crăciune, moș Crăciune,
Sfântul nostru, bun și drag,
Vei veni și 'n noaptea asta,
Să ne bați în geam și 'n prag.

Vei veni și 'n noaptea asta,
La copiii toți pe rând,
Moș Crăciun cu barba albă,
Și cu zâmbetul tău blând.

Iară noi cu bucurie,
Ți-om aprinde 'n brad lumini,
Cântând slavă celui care
Ne-a făcut să fim creștini.

Cântând slavă și mărire
Lui Isus, te-om așteptă, —
Moș Crăciune, moș Crăciune,
Dragă ni-i venirea ta!

*

Slavă ție, moș Crăciune,
Ce 'n tot anul vii mereu,
Să ne amintești cuvântul
Fiului lui Dumnezeu!

Slavă ție, moș cucernic,
Ce-ai atât de bine știi
Să le-aduci o mângăere
Mamelor fără copii.

¹⁾ Din volumul „Pentru copiii”, apărut în editura revistei „Ramuri” din Craiova.

Care 'n coșul tău, pun astăzi:
Haine, jucării și bani,
Ca să le împarți la noapte,
Copilașilor sărmani.

*

Noi am fost cumiști tot anul,
Și miloși am fost mereu,
Și în fiecare seară
Ne-am rugat lui Dumnezeu.

L-am rugat de sănătate
Pentru noi, pentru părinți, —
Pentru pacea țării noastre
Înălțat-am rugi fierbinți;

Pentru mamele sărace,
Pentru copilașii goi,
Pentru toată sărăcimea
Care plânge în nevoi.

L-am rugat seară de seară.
Pentru copilașii, cei
Cari n'au pe nime 'n lume,
Să se bucure de ei!...

Că ne doare, moș Crăciune,
Inima, de câte ori
Ne întind, în cale, mâna
Copilașii cerșitori!

Și le dăm cu bucurie,
Ori de câte ori putem,
Bani și jucării și haine,
Și bomboane — când avem.

Și ne doare orice jale,
Și am vrea s'avem puteri,
Să gonim din lumea asta,
Orice plâns, orice dureri.

Și mai mult, mai mult din toate.
N'am mai vrea să fie — știi? ...
Nici copii orfani pe lume,
Nici părinți fără copii!

Elena Farago.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Sfârșit).

XXI.

Doamna Olimpia după ce aleargă pe scări cu respirația oprită, eșind în stradă se mai liniștește. Mergea cu pași hotărâți, cu fruntea ridicată. Intră în cel dintâiu oficiu telegrafic ce-i eși în drum și trimise depeșa lui Ion Florea. Când eși de aici privi ceasul. Mai avea treizeci de minute până la plecarea trenului. Opri o trăsură, se urcă ușoară, mlădioasă, cu eleganța ei obișnuită. Vizitiul flueră și caii porniră în galop. Străzile, edificiile, trecătorii de pe trotoare rămăneau ca 'ntr'o alunecare repede pe lângă doamna Olimpia. Ea simți cum îi crește pieptul, cum îi ard obraji. N'a mai fost cu trăsura din ziua de Rusalii, când l-a câștigat pe Ion Florea. Tropotul copitelor, unele săltări ale trăsurii îi aduceau viu în amintire drumul acela strălucit. Se gândi că în vieța ei poate aceea a fost ziua cea mai frumoasă. Inșă își zicea repede: „Nu, deatunci toate zilele mi-au fost frumoase. Chiar și acestea două săptămâni de când s'a dus el“. Depărtându-se de casa care i se schimbă în iad, apropiindu-se pe fiecare clipă de Ion Florea, din sufletul ei trecu, luat par'că de-un vifor, tot sbuciumul, toate chinurile zilelor din urmă. Vieța ei se luminează din nou, și ochii ei verzi împrăștiau străluciri scumpe de sub genele umbroase.

Înainte gării se coborî, plăti birjarului, trecu liniștită, printre oamenii dintre cari unii o salutau, la ghișeu de bilete. Intră apoi în sala de așteptare a clasei întâi, se aporie de geam și privi înserarea care se coborâ dulce. Munții dela răsărit lumineau încă din piscurile pe cari se coborâ bolta senină, verzie. Încolo umbra moale a înserării se lăsase pretutindenea.

Locomotivele șuerau din când în când, treceau suflând greu, obosite par'că, înălțând în aer colonne groase de fum întunecat. Mai departe pe șini se auziau hurducând vagoane, izbindu-se. Slujbași cu haine vineții, că uite strigau cuvinte scurte, ca de primejdie, ridicau, înclinau stegulețele roșii. Câte unul începea să alerge pe pietrișul mărunț. Cu pașii largi, liniștiți trecea slujbașul superior. Din sus de cot pe braț ardea banda roșie, lată.

Doamna Olimpia urmări prin geam toate mișcărilor acestora. Ii privi cu bucurie: îi părea că fiecare umblă, se frământă numai ca dânsa să poată pleca mai repede. Simți deacum un nesfârșit deliciu gândindu-se cum se va cuibări într'un colț de vagon, cum nu

se va mișcă deacolo până când se va coborî în brațele lui Ion Florea.

Lumea începuse să inundeze peronul. Erau oameni, femei, de toate vârstele. Contopirea claselor sociale nicăiri nu-i mai desăvârșită decât pe peronul unei gări, când se așteaptă din clipă în clipă sosirea trenului. Doamna Olimpia îi cercetă cu privirea și un surâs de satisfacție îi înflori pe buze. Nici unul dintre bărbați cari se învârteau aci în jurul femeilor, ori rămăneau tăcuți de-o parte, nu se putea asemăna cu Ion Florea. Deodată ea trăsări. Ușa dela sală se deschise, și un glas hodorogit începuse să înșire, ca 'ntr'un singur cuvânt, nume aspre de gări. Trenul sosi îndată, cutremurând geamurile gării. D-na Olimpia eși, se urcă repede într'un vagon de clasa întâi și se așeză lângă fereastră. Afară se auzi un răstimp sgomotul glasurilor omenești, al cărucioarelor pe cari se descărcau pachetele ori se aduceau bagajele mai grele, apoi se făcu liniște. Și, în liniștea aceasta se auzi signalul limpede, locomotiva oftă de câteva ori, apoi trenul porni.

Doamna Olimpia simți cum îi trece prin trup o căldură dulce, moleșitoare. Și din căldura aceasta izvorea tot mai mult o lumină deosebită, care-i înfășură sufletul, îi limpezi ochii, îi regulă bătăile inimii. Așa dar eră adevărat! Ea se duce să nu-l mai părăsească niciodată pe Ion Florea! Se duce să nu se mai întoarcă niciodată! Privi prin geam cum aleargă câmpiile, cum se învârt în depărtare dealurile tot mai întunecate. Așa dar nu-i vis, ea se duce! Încă în noaptea asta se va odihni la pieptul lui Ion Florea.

Plăcerile gustate începură să-i învie mai amețitoare ca oricând, inima îi bătea cu putere în piept. Ea închise ochii și rămase mult timp gustând un deliciu otrăvitor. Obrajii ei se făceau când palizi, când se aprindeau trandafirii. În răstimpuri se cutremurâ, pleoapele i se sbăteau. Din când în când buzele ei șopteau încet, abia înțeles: „puiule“.

Trenul alergă ca un monstru negru, încovoindu-și uneori trupul, fluerând câteodată, duruind sec pe poduri. Noaptea se coborâ instalată. Doamna Olimpia își aducea rar aminte de ceace lăsase acasă. În sufletul ei nu se coborâ nici o durere, nici o umbră de tristeță. Advocatul, Mărioara erau pentru ea mai mult o părere decât realitate. Dar simți că acestea două năluți i-au întunecat ei vieța. Vasile Grecu cu întreaga lui ființă de vierme, Mărioara cu tinerețele ei, cu pa-

Prizoneri Turci păziți de Bulgari.

tinatul. Dar de-acum simția că-i iartă, că nu le mai dorește nici rău nici bine, că pentru ea nu mai există. Simția, c'o sfâșietoare durere fizică, cum vieța ei se-adună, se concentrează într'o singură dorință. Și aceasta nu eră o micșorare, nu-i strimțta vieța. Dorința aceea, una singură, îi arătă vieța mai plină, mai largă, nemărginită. Și vieța se contopiă acum cu bucuria, cu deliciul, cu fericirea care nu se va mai sfârși niciodată. În alergarea trenului, aici pe catifeaua verde, ar fi dorit să stringă în brațele sale lumea întreagă, să-i ierte pe toți, să-i iubească. O milă nesfârșită îi umplu sufletul.

În răstimpuri depărtate trenul se opriă la gări, se auziau glasuri omenești în întunec. Doamna Olimpia svâcniă palidă de pe divanul de catifea verde, privi prin geam. Nu ajunsese încă! Apoi trenul se mișcă, alergă din nou, suflând des în noaptea câmpiilor, d-na Olimpia se retrăgea în colțul divanului.

Îl vedea pe Ion Florea cu ochii lui semeți, ageri, cu privirile tari, îi vedea fruntea înaltă, gânditoare, mustața neagră, vâjnoasă, îi vedea trupul puternic, strălucitor de tinerețe ca un zău. Simția apoi răsufletul gurei sale cum se apropia, simția îmbrățișarea lui, alintările, dulceața mistuitoare a sărutărilor lui. Ea gemea încet ca o porumbiță rănită.

Deodată în mintea ei începă să se cristalizeze un șir de gânduri: „Doamne, își zicea Olimpia, ce-ar fi fost dacă tânărul acesta

îmi eșia în cale în locul lui Vasile Grecu? Dacă la vârsta de șasesprezece ani mă căsătoream cu el? Vieța mea ar fi fost cea mai fericită. Ah! cât l-ași fi iubit de-atunci, cum i-aș fi coborât în suflet toată aroma tinerețelor mele. Am fi fost așa de fericiți!“ Ea își închipuia limpede întâia lor întâlnire, când ea ar fi fost numai fetiță de șasesprezece ani. Simția dulceața parfumată a întâiului sărut. Își putea închipui clar cununia lor, nunta, întâia zi și toate celea următoare. Zugrăvind-și cel mai pompos tablou asupra vieții ce ar fi dus-o cu el până acum, simți, în cursul acestei călătorii, întâia durere amară în suflet. O tristeță adâncă o cuprinse gândindu-se cât de rece, de întunecată s'a scurs vieța ei în anii de căsătorie, lângă omul acela respingător al cărui nume îl purtă. Ce bucurii avuse ea în acel nesfârșit șir de ani? Poziția în societate, cinstea, respectul cu care o încunjurau oamenii? Vai, ce nimicuri, ce hoaspe ușoare au fost toate lucrurile ei. Ea vedea acum cât de pustii au fost acelea camere luxos mobilate, cât de înghețate, și se miră, că în scurgerea atâtor ani, nu s'a schimbat și ea în sloiu de gheață.

De mult nu s'a gândit la mamă-sa. Acum o auzia cum o îndemnă la căsătoria cu Vasile Grecu. „E tânăr, avocat cu nume bun, cu viitor strălucit!“ Ce viitor? Doamna Olimpia o ură acum pe mamă-sa. Îi părea că în rândul întâi mamă-sa e de vină pentru vieța ei întunecată în care s'a cufundat până la ivirea lui Ion Florea. Ah! Ion Florea! La numele acesta îi cădea neputincioasă toată durerea și adâncurile ființei ei se cutremurau luminate. Ea va trăi încă mult, va rămâne veșnic tânără! Da, ea simția că nu va putea să îmbătrânească! Simția atâta putere de vieță, atâta tinerețe în sine, încât o durea inima. La gândul că în noaptea asta va fi lângă Ion Florea, ea uită repede durerile trecutului. Seninul, lumina îi orbeau par'că toate gândurile. Îi părea, în răstimpuri, că chiar afară e lumină. Da, o mare nemărginită de lumină. Urmărea cu voluptate orice lucru sclipicios, inelele sale care-i îngreunau degetele, marginea de aur a pompadurei sale, lumina electrică de sus, din lampă.

Ea își închipuia limpede cum o va aștepta la gară Ion Florea, cum îl va recunoaște dintr'o privire în furnicarul de oameni, cum o va îmbrățișa, și o va sărută, — da, aci în fața lunei o va sărută pe buzele ei roșii ca fraga. Ea-și mângăia haina pe locul pe unde o vor strânge brațele lui Ion Florea și oftă de plăcere. Vor urcă într'o trăsură, ea se va răzimi de brațul lui, de umărul lui, și, strâns îmbrățișată, ca la reîntoarcerea lor din Păltiniș, sărutându-se mereu, nici nu vor

ști cum va trece timpul până vor intra în locuința lui dela hotel. Și acolo!

Când ajungea cu închipuirea ei aici, doamna Olimpia se ridică de pe catifea și-și apăsă obrazul fierbinte de geamul rece.

Doamna Olimpia călători multă vreme singură. De câteori se opriă trenul, în vagonul elegant de clasa întâi nu se urcă nimeni. Uneori îi părea că nici nu călătorește ci-l așteaptă pe Ion Florea să sosească din clipă în clipă. Dar, târziu în noapte, dela o gară, în care trenul abia se oprise o clipă, în vagonul ei se urcă o doamnă tânără și elegantă. Străina intră foșnind din mătăsuri, un hamal ridică pe polița deasupra un geamantan de piele galbenă, și ieși închinându-se adânc.

Străina șezu numai decăt, își mângăie în treacăț șuvițele de păr blond la tâmple, cli-pind des spre doamna Olimpia. Aceasta eră cu fața întoarsă spre geam. Se simția stân-jenită de străina aceasta care veni să-i con-turbe fericirea.

Străina însă o urmărea mereu cu privirea. Pe fața ei se vedeă curiozitate, surpriză și bucurie. Un răstimp merseră în liniște. Trenul vuiă, șueră în întunec.

Într'o clipă, când doamna Olimpia își întoarse puțin capul, străina tresări, în aceeaș clipă se ridică și se apropie de doamna Olimpia.

„Dragă prietină, doar nu vei fi tu Olimpia?“ zise ea privind-o cu bucurie.

Doamna Olimpia își ridică privirile verzi neliniștite. N'o cunoșteă. Însă privind-o mai amănunțit un suris îi înflori pe buze.

„Olga! Ah! eră să nu te mai cunosc“.

Celea două femei se îmbrățișară cu brațele moi, se sărutară.

„Dragă Olimpio! Cât de frumoasă ești tu și acum“, începă Olga — o prietină din internat a doamnei Olimpia. „Se vede că tu ești dintre femeile cari nu îmbătrânesc niciodată“, adause șezând lângă Olimpia. „Ah! eu m'am schimbat mult, nu-i mirare că abia m'ai recunoscut.“

— Nu te poți plânge, mi se pare“, răspunse doamna Olimpia cu bucurie. „Nu te-ai schimbat nici pe departe cât crezi.“

— Ba da! numai tu ești bună ca totdeauna“, răspunse Olga, oftând ușor.

Străina aceasta, Olga, eră ungueroaică. Aveă ochii vioi, focoși și buzele carnoase. Trupul ei eră mlădios, destul de plin, dar sânii îi erau puțin veștejiți.

Ele se confundară în amintirile anilor de școală. Iși aduceau aminte de profesoare, de bone, de colege. Din când în când vr'una se miră: cealaltă spunea de o colegă care a murit. Ele își avuseră paturile vecine în

Correspondentul de războiu englez (caricatura).

dormitor. Olga eră dintre fetele, cari o știau mângăia pe Olimpia și pentru aceasta Olimpia îi făcea multe servicii. O ajută la lecții, o ajută să-și împletească părul auriu. Ele vorbiră mult, fericite, răpite de amintirile senine ale copilăriei. Eră clipe, când doamnei Olimpia îi părea, că acum a ieșit din internat, acum se începe vieța ei de fată.

Olga începă deodată să-i descrie necazurile familiare. Adecă necazuri nu erau ci mici neplăceri. Aveă pentru copii, trei fetițe și un băiat. Băiatul îi făcea zile negre. Eră un ștregar. Copilele aveau purtări bune, dar plângeau din toată nimica, scoțând din sărite mai ales pe bărbatul său, un inginer superior. El de câteva luni lucrează aici în apropiere. Mai eră vreo jumătate de ceas și Olga sosiă acasă. Ea s'a măritat târziu, la vârsta de douăzeci și trei de ani. Dar, n'are de ce se plânge. Bărbatul ei e om bun și o iubește. Însă copiii!

Doamna Olimpia ascultă cu plăcere această muzică dulce. Olga aveă o voce foarte melodioasă, cântătoare. Vocea asta a și fost una din cauzele pentru cari, în internat, Olimpia ținea la fată.

După ce-și spusese tot traiul de-acasă, Olga își ridică ochii surizătoare spre doamna Olimpia.

„Nu putem fi toate ca tine“, zise ea cu bucurie.

„Ca mine?“, întrebă doamna Olimpia simțind un fior ciudat prin trup.

„Da, dragă, tu ai avut mare noroc. dar ai și fost vrednică. Să fiu tânăr, acum, în clipa asta, m'aș îndrăgosti în tine. Ce crezi, că eu nu știu, că ești soție de deputat?“ Și ea îi puse ușor degetul pe obraz.

Doamna Olimpia zâmbi, dar zâmbetul acesta eră amestecat cu tristeț.

„Ei și ce-i într'asta?“, întrebă ea.

„Mă rog, ai făcut partia cea mai strălucită dintre câte am fost în internat, răspunse aceasta. Crezi că noi nu știm și mai mult?“

Da, drăguță, noi ne interesăm de colege. Știu că ești foarte avută și că în societatea voastră românească ești prețuită foarte mult. Și să știi că mă bucur nespus“, adause ea îmbrățișând-o.

Olimpia simți un fior rece la îmbrățișarea ei. Femeia aceasta o tulbură, cum se amestecă în vieața ei.

„Te 'nșeli, drăguță, zise ea c'un fel de silă. Eu sunt tot așa de apreciată ca și altele.

— Nu, mai mult! Noi am auzit. Dar de frumoasă știi că nu te întrece nime?“ , întrebă cu bucurie Olga.

„Ei, ești copilă“, răspunse doamna Olimpia, simțind cum îi crește neliniștea.

„Se 'nțelege, tu vei avea acum copii mari“ schimbă deodată Olga conversația. „Câți ai?

— O fată“, răspunse în silă doamna Olimpia. Credeă, că pentru ea nu mai există nici Grecu, nici Mărioara, și totuș întrebările acesteia, venite dela o străină, o tulburau adânc. Ar fi dorit ca Olga să sosească în grabă acasă, s'o lase singură.

„Numai una?“ , întrebă cu uimire străina.

„Numai.

— Și cum o chiamă?“ , știrici zâmbind Olga.

Doamna Olimpia, nu înțelegea de ce spuse cu mare greutate numele „Mărioara“. Se deșteptase în ea, pe-o clipă, simțul datoriei, dragostea de mamă?

„Și sigur, e frumoasă!

— Așa se zice“, răspunse cu răceală Olimpia.

„Dacă-ți seamănă ție, apoi lumea desigur nu minte“, zise Olga.

Doamna Olimpia simți deodată că dușmănește pe femeia aceasta, și bucuria ei fu mare când, îndată se auzi un șuer prelung în noapte și trenul se opri.

„Vai, am ajuns“, zise cu durere Olga, ridicându-se și îmbrățișând pe doamna Olimpia.

„Cât îmi pare de rău“, adause îndată, dregându-și haina, părul. „Dar o să ne mai întâlnim. Să știi, că am să te cercetez.

— Mi-ar părea nespus de bine, dragă“, răspunse sărutând-o doamna Olimpia.

Ușa se deschise, un hamal intră, coborî repede geamantanul cu piele galbenă. Jos, la lumina felinarelor, Olimpia văzu cum un bărbat înalt, blond o îmbrățișează pe Olga și o sărută.

Doamna Olimpia se retrase cutremurată în colțul divanului. Îl văzu într'o clipă pe Ion Florea. Da, și ea o să fie îmbrățișată în curând. Dar nu așa! Nu un sărut ca acela! Ei se știu altfel îmbrățișă și sărută. Și, gândindu-se la Olga, simți deodată o bucurie ascunsă: Nu-i nime ca Ion Florea, își zicea.

Trenul alergă neobosit. S'a mai oprit la

o gară, la două, apoi deodată afară se lumină. Ajunseră într'o gară mai mare, de unde doamna Olimpia trebuia să schimbe trenul. De aici nu mai eră decât un ceas până în T. M.

Doamna Olimpia se coborî repede și intră în restaurant. Luă o cafea, dar când auzi, că trebuie să aștepte o jumătate de ceas, o lăsă neatinsă pe masă.

În restaurant nu eră lume multă. Chelnerii îi serviră îndată pe toți, alergând în mână cu pahare de bere, cu farfurii, cu vin. Călătorii mâncau povestind încet unii, cei mai mulți tăceau, păreau oboșiți. Doamna Olimpia îi privia. Părea, că le simte și greutatea așteptării lor. Încet-încet ea se liniștia însă, minutele treceau, mai erau zece, mai erau cinci. În sufletul doamnei Olimpia se făcu iarăș lumină și gândindu-se că peste un ceas va fi în brațele lui Ion Florea, simți un deliciu nemărgenit. Iertă pe Olga, iertă pe călătorii aceștia triști, cu fețele oboșite, simți iarăș, că ar îmbrățișă fericită toată lumea. Își privia iarăș cu plăcere marginea de aur a pompadurei. Ușa restaurantului se deschise și în sală intră un jidan bărbos, murdar, care-și purtă marfa în cutie lată de lemn. Avea în lada aceea o mulțime de mărunțișuri sclipitoare, tabachiere, bricege, cuțitașe, cutii cu bomboane. El trecea pe dinaintea călătorilor, închinându-se adânc, îmbiindu-și marfa. Se opri și înaintea domnei Olimpia. Între cuțitașe lumină din tăișul fin, un pumnal drăguț, cu mânerul alb de os. În lumina electrică oțelul alb strălucea neconținut, cum jidanul își clătină mereu lădița. Ochii doamnei Olimpia se opriră cu lăcomie pe oțelul acela ce fulgeră mereu. Ea îi făcu semn jidanului să se apropie și acesta veni îndată cu un zâmbet larg pe fața plină de pistru. Ea ridică cu delicateță pumnalul.

„Cât costă?“ întrebă surizând doamna Olimpia.

„Pentru dumneavoastră, doamna mea, numai zece coroane“, răspunse jidanul cu vocea unsă, închinându-se.

Doamna Olimpia îi dădu banii. Negustorul scormoni repede în lădița lui, ridică o cutiuță neagră.

„Să-mi dați voie, doamnă, să-l așezăm aici. Așa“. Doamna Olimpia privia cutiuța. O ridică, apoi, lăsând-o pe masă, eși repede. Jidanul clipi din ochi și o ascunse repede între mărunțișuri. Afară trenul șueră de plecare.

Doamna Olimpia se nimeri în vagon cu două doamne ș'o fetiță. Ea se retrase într'un colț al vagonului. Adânci fiori de plăcere îi sguduiau trupul. Beția simțurilor o copleși cu

desăvârșire, și ea auzia numai ca în vis conversațiile celor două străine, râsul copilitei. Ca băieții cari se întorc după un an de studii la casa părintească, ea socotea minutele. Însă dela o vreme nu mai putu vedea nimic clar, nu mai auzia nici conversațiile celor două doamne. Capul începù să-i vâjâie, și inima i se sbătea în piept să-i moară. În fantasia ei se învâluiau, fără nici un rost, Vasile Grecu, Mărioara, domnul Chirca, Ion Florea, societatea din oraș, serate, baluri, călătoria, Olga, gările, jidanul bărbos, pumnalul, locuința lui Ion Florea. Nu-și mai putea da seama cum trece timpul. O cuprinsese o molenșire ciudată.

Deodată locomotiva țipă înfiorător, și d-na Olimpia sări ca mușcată de șarpe. Ajunsese. Ea se coborî ca dusă de un uragan, și se oprî zâmbind jos lângă tren. Zâmbetul acesta eră forțat. Dar ea voiă s'o vadă Ion Florea zâmbind. Palpitațiile inimei deveniră nesuferite. Însă ea căută zadarnic cu ochii după Ion Florea. Peronul începù să se deșerteze, și ea stă nemișcată în locul unde s'a coborît. Simția cum membrele i se înmoaie, i se topsc. Dar un gând îi fulgeră prin minte: „E bolnav“. Și, îndată, începù să alerge, trecu printre oameni, împingându-i cu coatele, izbindu-i, sări în cea dintâi trăsură neocupată.

„Mână!“ strigă ea birjarului cu vocea aspră, șuerătoare. Birjarul dădu biciu cailor, și acestia porniră.

„Mână!“ strigă cu putere doamna Olimpia, pârându-i-se că stă pe loc.

Birjarul își întoarse obrajii nerași peste umăr.

„Unde poțtește, doamna?“

Ea o clipă nu înțelese întrebarea.

„La care hotel?“ întrebă din nou bărbosul.

„Continental“ strigă sec doamna Olimpia. Ceva uscat începù s'o strângă de gât.

„Dă-le biciu, omule“ zise iarăș peste câteva minute. Ca și când s'ar fi molipsit și birjarul de neliniștea doamnei Olimpia, începù deodată să biciuiască cu furie caii. Animalele își lungiră trupurile, își ciuliră urechile, și treceau în goană nebună. În grabă rămăseră în urmă toate trăsurile. Vizitiul, cu fața înăsprită de mânie, biciuia mereu caii, scotea din gură înjurături grele. Străzile pustii alergau în urma lor.

„Depeșa a trebuit s'o primească. E bolnav. Vai, e bolnav“, își zicea mereu doamna Olimpia. Îi părea că n'celea patru scrisori ce le primise dela el, putea descoperi semnele boalei lui. „Vai, e bolnav“, suspină, simțindu-și sângele cum îi îngheață în vine.

Deodată vizitiul se lăsă adânc pe spate. Caii se opriră găfăind. O înjurătură grozavă se auzi de pe capră. Dar când bărbosul își

întoarse capul, doamna Olimpia dispăruse din trăsură. Ea alergă, fără răsuflet pe scări. Coridoarele erau slab luminate. Ea însă află repede numărul camerei.

Intrând o izbî un miros tare de iodoform. Pe-o clipă se oprî, mirată. Lângă pat ședeau doi oameni, doi străini. Aceștia săriră îngroziți la apariția ei, și doamna Olimpia zări, întins în pat, un trup foarte drept. Din două salturi fù lângă pat, cu ochii măriți de spaimă, tulburi, cu fața descompusă de groază. Ea se aplecă, îmbrățișe trupul acela, dar, ca arsă de foc, sări un pas înapoi. Se apropie iară, și îl privi rătăcită, apoi deodată zări la tâmpla dreaptă un ochiu roșu, de sânge încheat.

Ea țipă înfiorător, trupul ei se frânse deodată, se îngârbovi. Îl privi un răstimp mirată pe Florea, cum durmiă nemișcat, apoi îl atinse din nou. Dar trupul eră rece. Atunci ea își recăpătă vechea ei ținută mândră, îl privi pe Florea c'un ochiu de ucigaș.

„Mișelule!“ șueră ea cu vocea stinsă, și, întorcându-se, eși cu pași liniștiți din cameră. Privirile ei verzi dispărură. Avea, în loc de ochi, două pete rotunde, tulburi. Doamna Olimpia eși fără să privească la cei doi.

„Va fi o soră“, zise cu înfiorare unul din streini, un sergent dela poliție.

„Nu, e amanta! Să-mi dai voe, e amanta! Femeia care iubește“, zise celalalt. Petru Bottezan, după ce spuse cu mare silă cuvintele acestea, își lăsă înfrânt capul în piept. El eră cumplit de beat. După ce-l ridicaseră de pe podele, în cafenea, el bău dup'olaltă enorme cantități de rom, ca să-și alunge spaima.

Sergentul asemenea stă nemișcat. Îl privia pe Ion Florea. Acesta stă înghețat, întins în pat. Fața lui eră liniștită ca o mască de ceară. Numai mustața groasă înegreă pe fața lui albă de mort. Se părea că el privește acum prin ochiul acela încheat dela tâmpla dreaptă.

Doamna Olimpia coborî repede scările. Ajunsă în stradă începù aproape să alerge. Simțise, în camera mortului, cum se frânse pentru totdeauna ceva nespuse de puternic din sufletul ei. Simția cum cad, repede, dărâmăturile într'o prăpastie fără margini. Avea conștiința limpede că-i scad pe fiecare clipă puterile. Astfel își adună rămășițele celei din urmă forțe, până ce ajunsese pe podul de lemn sub care mugeau valurile tulburi ale Murășului, umflat de ploile multe. Ajunsă aci, privi în jurul ei, să vadă de-o observă cineva, ori poate ca să-i arunce lumii ultima sa privire de ură, de batjocură și de dispreț, cari se închegaseră par'că în celea două pete negre, unde mai înainte scânteiau frumoșii ei ochi verzi?

Valurile murdare ale apei o primiră cu

lăcomie. De câtevaori trupul ei mai fu săltat la suprafață: se mai vedeă cum cearcă să se agațe cu brațele de ceva, să scape, să învingă, să trăiască. Dar valurile o băteau cu furie. În jur eră pustiu. Nime nu se arătă pe țărmuri. În aerul limpede al dimineții apele tulburi răspândeau un miros de glod, de cânepă topită.

Când brațele ei se zăriră pentru cea din urmă oară, un bătrân se ivi în capul podului. Se vede că o zări, căci se oprise. „Valurile nu le vei puteă birui singur din puterile tale, sărman om nenorocit” zise el, ne mai putând ști de-i bărbat ori femeie, deasupra căruia se închiseră apele. Și, cu fața tristă, el își urmă drumul pe pod.

XXII.

În anul acela toamna țină îndelungat. Treceau săptămâni și nici un nor nu se zăreă în înălțimi. Ca o cupolă imensă de-un albastru verziu bolta cerului eră mereu clară, se coboră în depărtări, îmbrățișând pământul.

Pe la sfârșitul lui Octomvrie doamnele se plimbau încă pe străzile orașului X. în toalete de vară. Parcul orașului chiar eră des cercetat. Frunza pălise puțin, mirosul de verdeață nu mai eră așa de tare, dar pe cărările din parc perechile treceau ușoare, fericite. Foșneau ușor rochiile, se auzia vreo cădere de răs argințiu, copiii alergau ascunzându-se, bătrâni treceau cu mersul lor domol, între degete cu țigara groasă care fumegă.

Vieța se scurgea în matca ei obișnuită. În casina română, în sala rezervată dela restaurant se întâlneau Românii din oraș, domni și doamne. Se făcea politică, se aprindeau discuții, se ciocnea din păhărelele cu vin. Lumea eră bucuroasă de toamna aceasta frumoasă, care părea că le limpezește sufletele.

Într'o zi dela sfârșitul lui Noemvrie se opri o trăsură închisă înaintea gării. Eră după amiaza, și văzduhul strălucea de lumină.

Din trăsură se coborî întâi un omuleț a cărui trup se ascundeă într'un palton gros. Obrajii lui erau mici, palizi, brăzdați, ca de copil bătrân. El ținea ușa deschisă și ajută unei fete palide să se coboare, care-și ținea cu mâna dreaptă o batistă albă la gură. Fata eră învăluită în haine grele. Trupul ei părea că nu poate purta povara aceea. Ea se coborî încet, ajutată de omulețul acela, și așteptă lângă el. Pe urma ei se ivi un bătrân gârbovit, cu barba albă, cu privirile de-un albastru șters, mucegăit. Având fata în mijloc porniră înapoi și intrară în sala de așteptare a gării. Un om străin le adusesse îndată două bilete.

„Nu eșim pe peron, tată?” întrebă fata cu

vocea slăbită, ca și când ar fi vorbit numai din gât.

„Dacă îți face plăcere, eșim Mărioaro, cum să nu”, răspunse domnul Grecu, învăluind-o cu privirile lui pline de durere.

„Vine și domnul Chirca?” întrebă fata întorcându-se spre omuleț.

„Cu plăcere, domnișoară! Imi pare rău că nu vă pot însoți și mai departe”, răspunse Chirca încercând să zâmbească.

Afară eră aerul călduț. Linia eră deșartă. Șinile luceau în soare ca niște dungi groase de lumină. Pe sus treceau domol, pluteau lungi fire albe. Unele, ca un tort fin de păianjen se înălțau mai tare, le înghiția văzduhul. Altele se coborau, pluteau aproape de pământ, luminând în soare, se acățau de-un stâlp de telegraf, de-o tufă din parcul gării și se legăneau domol. În depărtări munții se înălțau viorii, păreau clari, aveai senzația că-s străvezii. Liniștea eră rănită în răstimpuri de mugetul unei fabrici. În gară eră liniște. Se așteptă expresul.

Cei trei priviau în tăcere înaintea lor. Mărioara urmăria adierile funigielor.

În Italia, domnișoară, vei aveă un cer mai frumos ca acesta, zise într'un târziu avocatul Chirca, trecând înaintea fetei. Dar inima îi amuți. Nu-i mai putu spune nimic d-șoarei Grecu.

Expresul sosi ca un vifor, cutremurând pământul. Apoi se opri suflând înădușit, țîșnind fuioare de aburi. Cei trei se apropiară tăcuți de-un vagon de clasa întâi. D-șoara Grecu îi strânse ușor mâna avocatului Chirca și urcă încet. Vasile Grecu rămase îndelung cu mâna într'a prietinelui său.

„Dumnezeu să v'ajute, să vă poarte 'n pace”, zise deodată Chirca, liberându-și mâna și întorcându-se. Ochii lui se umeziră.

„Mulțumesc, mulțumesc, prietine”. Vasile Grecu spuse cuvintele acestea cu vocea tremurată, caldă. El se urcă îndată, și nu se mai arătă. Domnul Chirca așteptă înzadar pe peron. Nu se mai ivi nici Mărioara. Locomotiva flueră rece, ascuțit, și trenul porni lin, lunecând pe șini ca un monstru. D-l Chirca îl urmări mereu, până ce trenul dispărî, ca o nălucă la o cotitură. În urma lui, în aer, se împânziă un drum plutitor, de fum alburii. Însă drumul acela se distrămă îndată, și nu mai păta nimic văzduhul curat, strălucitor. Prin aer începură să plutească iarăș firelele albe, subțiri, cari străluceau în soare. Prin parcul gării păsărele începură să ciripească. Domnul Chirca deschise o ușă, trecu prin sala de așteptare, eși din gară, și se pierdî în furnicarea de pe trotuar. În văzduh se ridică huetul orașului, ca o cădere depărtată de ape.

Iacob Murășianu.

(1812—1887.)

A fost un entuziast, care a trăit vremuri istorice, vremuri de prefacere socială și de redeșteptare națională. Vijelia anului 1848,

cu răscoala iobagilor, ce au rupt cătușele nedreptăților feudale, cerând libertate și egalitate, a sămănat în sufletul lui și a altor contemporani dragostea de idealuri, pentru cari au luptat o viață întreagă ca niște eroi. Aceste lupte au încununat viața generației dela 48 cu aureola de adevărați martiri ai muncii.

Acești oameni nu mai trăiau pentru ei, ci pentru ideea ce-i însuflețea și

în a cărei triumf credeau. Vremurile mari au făcut dintr'ânșii oameni mari și numele lor se cuvine să-l rostim cu pietate și amintirea să le-o păstrăm cu sfințenie.

Iacob Murășianu a fost un fiu de preot din Rebrîșoara, coborîtor din vitejii și îndărătnicii grănițeri Năsăudeni. Invățătura a primit-o în Blaj, unde pe vremea aceea stră-

lucea soarele culturii românești și unde în sufletele dascălilor se plămădiă renașterea noastră națională. În acel sat modest dela

întâlnirea Târnavelor, școala românească nu era numai un templu al culturii, ci un altar al credințelor naționale. Dascălii nu îmbogățeau numai mințile elevilor cu cunoștințe, ci trezeau în inimile lor flacăra idealismului și a iubirii de neam. Echorile revoluției franceze, care dărâmaseră fortărețele stăpânirii feudale, care desființaseră deosebiriile de clase între cetățeni, creând drep-

Iacob Mureșianu.

turi pe seama tuturor oamenilor și a tuturor neamurilor, au pătruns și în sufletul fiilor de iobagi români dela noi și au instrunit lira cântărețului, strigând: „Deșteaptă-te Române“. Glasul de profet a străbătut ca o limbă de foc, a trezit din letargie pe toți robii pământului, înarmându-le brațul și botezând cu sânge zilele de înviere.

Asemenea vremuri a trăit Iacob Murășianu. Sufletul lui a prins aripi, s'a înălțat sus spre soarele libertății ce răsăria și, încălzit de razele lui, a luptat cu condeiul pentru noul ideal. Ca tânăr a fost chemat profesor la liceul catolic din Brașov, a cărui director a ajuns mai târziu. Pe lângă învățatură, în suflitele plâpânde ale puilor de răsvrățiți a cultivat și dragostea de neam. A scris la „Gazeta Transilvaniei“ lui G. Barițiu. Mai târziu a condus-o singur, lăsând-o ca moștenire unuia dintre fii. Toată zestrea inte-

lectuală a ființii lui a risipit-o cu amândouă mâinile, însuflețind și îndemnând la muncă pe ceice credeau în cuvântul lui. Tot sufletul din acest om a ars intensiv în întreaga lui viață, răspândind în jurul lui lumină și căldură. A fost unul dintre cei ce-au păzit cu credință focul sacru al idealurilor naționale. De aceea, acum când se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui, se cade să ne aducem aminte de el, încununându-i cu florile recunoștinții munca sârguincioasă pentru binele obșteșc.

T. C.

Cronici.

Actualități.

Eugen Brote.

Acum odihnește în cripta familiară din Rășinar, alături de osămintele marelui arhiepiscop Șaguna. Pe o hârtie, scrisă în iarna trecută (20 Dec. n. 1911), a însemnat următoarele cuvinte: „De se va întâmpla, ca sufletul meu să se mute la cele veșnice, ultima mea dorință este, ca trupul să-mi fie înmormântat cât se poate de simplu, în tăcere, fără coroane, fără muzică, fără alaiu și așezat în cripta familiară din Rășinar“. Ciudată dorință! Și mai ciudat e că, în această epocă a serbărilor naționale, i s'a putut împlini dorința întocmai. În Brașov, la un an dela data hârtiei pomenite, a fost chemat subit, fără nici un aviz de boală, la odihnă veșnică. După o viață sbuciumată, a avut parte măcar de o moarte fericită, fără chinuri. Trupul i s'a adus dela Brașov într'adevăr în tăcere, la Rășinar. Tăcerea aceasta, însă, a fost o tăcere foarte elocventă și foarte tristă. Dela gara din Sibiu, carul mortuar s'a strecurat pe șoseaua Rășinarului, petrecut de câteva rude deaproape, de tânguirile crengilor uscate de pe marginea șoselei și de șuerăturile ascuțite ale vântului de iarnă... Tristă înmormântare.

Cine a fost acest creștin, care a plecat din această lume fără alaiu, fără jalnice discursuri și nebocit de pressă?

A fost un om. Nu un om dintre cei de toate zilele, ci dintre cei puțini și rari, cari înțeleg viața, cari nu se lasă conduși de ea, ci o conduc. A fost un om născut pentru a cârmui pe semenii săi, fiind înzestrat cu o inteligență clară și rece, cu o inimă stăpânită de rațiune, cu o minte bogată în cunoștințe și cu o putere de muncă uimitoare. Toate însușiri de șef, la cari mai putem adăuga: înfățișarea lui fizică simpatică, cuceritoare chiar, puterea de convingere aproape irezistibilă, oratoria distinsă și caldă, stilul sobru și de o logică de fier și mai presus de toate voința lui care nu cunoștea piedeci, care știă să se impună.

Acesta a fost creștinul înmormântat în tăcere. Un om în toată puterea cuvântului, care nu putea trece fără să lase vreo urmă în viață. Dacă s'a despărțit de ea în tăcere, n'a putut să o trăiască tot așa, mai ales în sânul unui neam cu o cultură începătoare și desorientat în multe.

Toată lumea românească știe cine a fost Eugen Brote. Feciorul unui mare proprietar din Rășinar, care găzduia pe Șaguna în vremea lui și care a lăsat numeroasei familii o avere considerabilă la noi. Eugen s'a născut în 1850, la 28 Noemvrie, și a studiat agromonia. N'a fost croit, însă, pentru munca pământului ci a sufletului. În capul lui rodea destulă sămânță de idei, ca să se apuce de munca mai grea a plugăriei intelectuale în ogorul așa de părăginit al culturii românești. Mai întâi a fost asesor în Consistorul din Sibiu, unde îl pomenesc și astăzi ca pe un funcționar conștient, ca pe un creator și reformator. Pe urmă s'a apucat de politică pentru care eră creat. A înființat împreună cu alții „Tribuna“ din Sibiu, ca să realizeze și să apere programul pasivist dela 1881. A fost sufletul comitetului național și a mișcării memorandiste, după care a plecat în Țară ca administrator al moșiei Găiceana, aparținătoare d-lui Dimitrie Sturdza. A scris mai multe lucrări din domeniul agriculturii, vestita carte „Chestiunea Română“, tradusă în mai multe limbi, a lucrat la „Replică“ și la „Memorand“, a scris un studiu despre băncile noastre și un altul de statistică, publicat numai în ziare. A fost unul dintre cei mai harnici publiciști ai noștri, colaborând mai ales la „Tribuna“ din Sibiu și la „Tribuna Poporului“ din Arad, iar în vremea din urmă la „Deșteptarea“ din Brașov. Cuvântul lui într'o vreme eră ascultat și urmat la noi fără discuție. Eră o autoritate în politică, un șef în pribegie.

Și acest om a fost înmormântat fără alaiu național.

Da, căci soarta și propriile lui greșeli l-au condamnat la uitare și la tăcere din partea celor ce l-au proslăvit odinioară.

Pe Eugen Brote l-a urmărit fatalitatea calculelor greșite, pe care poporul, cu filozofia lui, o exprimă în

cuvintele „se 'neacă la mal“. Această nenorocire fără indoială n'a putut urmă decât dintr'un defect a construcției lui sufletești, altfel atât de minunate. Dar acest defect a fost așa de mare, încât a întunecat întreaga lui personalitate. În ființa lui lipsește statornicia credinții, sinceritatea convingerii, axa morală, în jurul căreia se grupează întreaga putere de manifestare a unui suflet și care îi determină toate acțiunile. Lipsește din sufletul lui acel punct central, în jurul căruia se învârt faptele oamenilor, chiar și atunci când ei, în urma experiențelor, apucă pe alte căi. Acțiunile lui aveau totdeauna părți tănuite, faptele lui erau determinate de gânduri nemărturisite și de cele mai multeori vorbele nu acopereau faptele. Eră un om, al cărui drum sufletelesc nu-l cunoaște nimeni, fiindcă avea multe cărări lăaturalnice. Și un astfel de om, oricât ar fi el de inteligent, de harnic și de practic, e condamnat de firea lui proprie să se prăbușească. Cu toate însușirile lui de conducător născut a fost fatal să aibă soarta ce-a avut-o. Acest defect al firii lui i-a eclipsat toate însușirile și i-a tras dungă peste toate calculele, pe cari le făurea mintea lui limpede și practică. Acest defect a făcut din el o ființă paradoxală, căci ce altceva e un om rece și calculator a cărui socoteli ies totdeauna pe dos, un om, care cărmuește admirabil barca pe valurile vieții ca să o răstoarne la mal?

Să urmărim mai deaproape faptele lui. A făcut — căci el a avut partea leului — mișcarea memorandistă, care a dat fiasco, deși în „Tribuna Poporului“ susținea că a avut rezultatul dorit. A făcut „Tribuna“ din Sibiiu, ca să aibă sfârșitul pe care l-a avut. S'a dus administrator pe moșiile d-lui Sturdza, pe cari știm cum le-a părăsit. A înființat „Tribuna Poporului“, care iarăș știm de ce-a trebuit să moară. A susținut programul național, în „Tribuna“ din Sibiiu, ca intransigent, a continuat să-l apere în „Tribuna Poporului“ — deși nu mai credea într'ânsul — ca pe urmă să încerce o politică guvernamentală. Toate acestea le-a făcut cu prietănie politici între cari el avea rol de conducător. În zilele ultime s'a retras ca un sihastru la „Deșteptarea“ din Brașov, în coloanele căreia încercă să-și apere naufragiile politice, nereușind, în realitate, decât să-și întunece mereu trecutul.

Și-acum cine mai poate întrebă de ce a dorit să fie înmormântat în tăcere și cine se mai miră, că această dorință i-a fost împlinită? I se îplinea desigur și fără să o fi exprimat, căci nimeni nu se pedepsește în lumea asta mai mult, ca omul ce rătăcește în vieță fără un principiu moral, care conduce fără să aibă o credință sinceră și statornică.

A murit sărac, uitat și bocit numai de propriile lui greșeli. L-a iertat și uitat toată lumea, căci iertarea și uitarea sunt ușoare.

Pilda vieții lui, însă, desigur că nu se va uita încurând.

T. Codru.

Vieța culturală.

Românii din Bucovina.

— O scrisoare. —

Domnule redactor! Numărul 31 al „Lucaefărului“ l-ați dedicat aproape întreg războiului balcanic și în legătură cu el, ați încercat să dați câteva articole informative asupra tuturor regiunilor locuite de Români. Între acestea se găsesc și niște „impresii de călătorie“ din Bucovina, scrise, pe cât ni se asigură, „de un Ardelean distins, care a cutreierat în lung și în lat Bucovina și care cunoaște bine stările rușinoase de acolo“. Ne făgăduiți în acelaș timp că, cu cel mai bun gând de îndreptare, vă veți ocupa de aci înainte mai des cu scăderile Bucovinenilor, zugrăvindule fără cruțare.

Dacă înțeleg bine intențiunile D-voastră, acestea sunt cât se poate de vrednice de laudă. Într'adevăr, o revistă răspândită ca „Lucaefărul“ nu poate aduce servicii mai bune cauzei românești, decât publicând rubrici permanente, despre Românii de pretutindena. Mai ales în momentele actuale, de o greutate istorică atât de mare, e absolut necesar ca să ne cunoaștem cât mai bine unii pe alții, să știm unde ne sunt acumulate forțele naționale și unde elementul românesc, fiind mai slab, trebuie întărit din partea tuturor celorlalți frați. De asemenea sunt fără nici o rezervă de părerea D-voastră când spuneți, că aceste articole informative au să cuprindă adevărul curat, chiar când el e dureros. Orice acoperire a adevărului e identică cu o informație greșită și în împrejurările de azi, ea ar fi mai ales condamabilă.

Decât, adevărul e confundat prea adesea de corespondenții diferitelor reviste și ziare cu enumerarea exclusivă a părților rele. Astfel se întâmplă, că chiar în cele mai bine intenționate articole de informație găsim adesea un adevăr unilateral, care poate da prilej la deducții și la generalizări greșite. Urmarea e crearea unei false opinii publice, căci cetitorul, neavând controlul experienței proprii, își formează o credință din articole izvorite dintr'un moment de pesimism sau de desamăgire.

Mi se pare, că acesta e cazul articolului „Un popas în Bucovina“. Cam cu aceleași expresii ar putea scrie un bucovinean, înșelat în așteptările sale, niște impresii de călătorie din Transilvania, dacă din articolul său ar elimina toate observațiile îmbucurătoare, spre a aduna numai pe cele triste. Căci dacă cu mirare auzim pe stradele Cernăuților vorbind nemțește pe doi preoți români dela sate, se repetă în definitiv acelaș caz pe care-l întâlnim în cafenelele Brașovului, Clujului sau Sibiiului, unde advocații noștri duc între sine conversații juridice în ungurește, sau în loja teatrului național din București, în care doi foști miniștri vorbesc franțuzește. Acesta e un adevăr întristător, care trebuie relevat și biciuit, dar din care nu e voie a se face deducții și generalizări ca acestea: „nu există o dragoste pentru limba strămoșască, ea e

desconsiderată chiar, mai ales în cercurile intelectuale, etc. etc."

Ca unul, care am avut ocazie să cunosc stările din Bucovina în timp mai îndelungat decât câteva luni de popas într-o țară, și am, ca și corespondentul D-voastră, avantajul de a le putea compara cu stările din Ardeal, trebuie să mărturisesc, că tocmai în privința dragostei de limbă și a silințelor ce se dau ca graiul nostru strămoșesc să se cultive în Bucovina, s'au realizat în timpul din urmă progrese mari. Generațiile tinere au pentru limba românească un cult alcătuit în același timp din iubire și din admirație și dela ele cultul acesta se răspândește și la generațiile mai bătrâne, deprinse să vorbească în școală și în casă nemțește. Mai ales trebuie relevat faptul îmbucurător, că această dragoste pentru limba strămoșască e hrănită și află un răsunset puternic la acelea, care au să fie mamele viitorilor Bucovineni.

Privite cu ochiul scrutător al cercetătorului, care nu e grăbit de a-și publica impresiile, se prezintă în altă lumină și alte dintre problemele importante atinse de corespondentul D-voastră.

Una dintre cele mai însemnate e chestiunea bisericească. Nu e locul aici de a ne ocupa cu această problemă, care nu poate fi nici măcar schițată în câteva rânduri. Este însă un fapt îmbucurător, vrednic de a fi relevat, că tocmai în timpul din urmă, într-o foarte documentată conferință, noul profesor de istorie a Românilor la Universitatea din Cernăuți, d-l I. Nistor a prezentat lumii românești chestiunea bisericească în adevărata ei lumină. Dânsul a arătat, că rolul bisericii în Bucovina trebuie să fie același ca a bisericii române din Ardeal și ca a statelor balcanice sub dominațiunea turcească, cel de conducător firesc al vieții naționale. Românisul, mai mult decât ortodoxismul ei, trebuie să i se accentueze. Astfel separațiunea desăvârșită de Ruteni e o condiție vitală și tot atât de necesară e consultarea elementului mirean în toate afacerile bisericești, care sunt în același timp afacerile neamului întreg. Păcat, că Românii din Bucovina n'au un jurnal cetit prin care astfel de vederi sănătoase să se poată răspândi în opinia publică. Corespondentul D-voastră are deplină dreptate când recomandă Bucovinenilor, ca în astfel de chestiuni, care sunt hotărâtoare pentru viitorul românismului, să consulte cercurile competente din Regat și din Ardeal. Asemenea probleme vitale n'ar trebui să rămână mângâinate între hotarele unei provincii, ci ele ar trebui viu discutate pretutindeni unde sunt Români. Tocmai în împrejurările actuale, dorința României de a vedea rezolvită această afacere în favorul Românilor bucovineni ar avea mai mulți sorți de izbândă decât zece memorande trimise din Cernăuți la Viena. Dar câți știu, peste hotare, de păsurile noastre?

O chestiune vitală e și pentru neamul românesc și rutenizarea Bucovinei, prezentată de corespondentul D-voastră în colori atât de negre. E de netăgăduit că înmulțirea elementului rutean, prin neconținute imigrări din Galiția — la care în mare parte sunt de vină boierii români cari i-au adus ca lucrători pe

moșiile lor — și prin desnaționalizarea unor ținuturi românești, constituie o primejdie națională din cele mai mari, cu atât mai mare, cu cât Ruteni au o organizație națională din cele mai bune — în fruntea lor stă un boier român renegat — și un fanatism național biruitor. Dar ar fi injust să susținem că Românii stau apatici în fața acestei primejdii. În afară de câțiva politicieni, gata a se alia cu oricine când interesele de partid sau cele personale o cer, toți Românii duc o luptă conștientă împotriva acestui curent de desnaționalizare. Dovada ne-a dat-o statistica din 1910. Nu am la îndemână cifrele, dar știu că între toate popoarele Austriei creșterea cea mai mare în cei din urmă zece ani o au Românii, iar cea mai mică Ruteni. Raportul e, dacă nu mă înșel, cel de 17% față de 7%. Desigur că ar fi o înșelare de sine dacă aceste cifre le-am interpretat ca o înmulțire reală la mai mult de dublu a Românilor față de Ruteni. Ele se explică astfel, că la 1900 Românii nu și-au dat seama de importanța unei numărători și au lăsat pe funcționarii statului să treacă ca rutene, sub presiunea politicienilor de altă națiune, o mulțime de comune cu o însemnată populație românească. La 1910, dimpotrivă, o scurtă, dar vie agitație, un control național bine-organizat, au făcut ca să recăștigăm o mare parte din aceste comune pentru românism. Numărul Românilor ar fi fost și mai mare, dacă el n'ar fi fost corectat la masa verde a biroului prezidențial.

În genere Ardelenii își fac o idee greșită despre repartizarea naționalităților în Bucovina. În Transilvania, Românii și-i desparte limba și felul de trai în mod lămurit de Unguri sau de Sași. Nu tot așa în Bucovina. Aici în pătura cultă întâlnim în aceeași familie Români și Ruteni, și nu sunt rare chiar cazurile când din doi frați unul e Român iar altul Rutean. La țară sunt sate mari pe care după limbă trebuie să le numeri la Ruteni, iar după sentimente la Români. Ajunge să faci o școală românească într'un astfel de sat, pentru ca să recucerești pe ceice sunt pe cale de a-și uita limba și pe lângă ei să românizezi și pe ceice n'au fost niciodată Români. Lucrul acesta s'a arătat tocmai în timpul din urmă, în care câțiva preoți luminați și cu tragere de inimă au salvat, prin acțiunea lor neobosită, comune întregi pentru românism. Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina susține cu cele mai mari jertfe materiale școli naționale în douăsprezece comune primejduite de slavism și dacă conducătorii ei ar avea totatăta înțelegere pentru organizația traianică a acestor școli, pe câtă abnegație și însuflețire arată, ei ar putea realiza izbânzi mari.

Ceeace lipsește clasei culte românești din Bucovina nu e nici interesul, nici însuflețirea, nici spiritul de jertfă pentru salvarea românismului primejduit, ci e lipsa unei organizații și a unei lupte cu puteri unite după un program sănătos. Astfel se întâmplă că aceste eforturi nu aduc totdeauna roadele dorite, că energiile se pierd risipite în zeci de direcții, că întreaga politică românească se reduce la o defensivă, la o recucerire a elementelor pierdute sau primejduite, în loc

de a ținti spre o cucerire de drepturi nouă, caracteristică pentru toate popoarele din Austria. Neexistând o presă cât de cât bine condusă, opinia publică e desorientată și scapă toate ocaziile care ar putea fi întrebuițate cu succes. Mai ales în această Austrie a surprizelor, în această țară a cărei politică de decenii se reduce la concesiuni date cu țărăita naționalităților, care n'a cutezat încă să atace soluțiunile definitive, ci trăește din compromisuri! Acestei miopii politice austriace se datorește sprijinirea fățișă de ani de zile a elementului slav în Bucovina în dauna aliatului firesc, a românismului. Abia de câțva timp foaia începe să se întoarcă. Lucrul acesta ar trebui Românii bucovineni să-l știe întrebuițat în favorul lor și să nu uite că numai atunci pot într'adevăr conta la sprijinul guvernului, când ei se prezintă ca un element politic bine organizat și tare, pe care stăpânirea să se poată sprijini.

Acest lucru mi se pare, că ar trebui accentuat astăzi mai cu seamă. Cel mai mare neajuns și cea mai îngrijitoare primejdie națională e în Bucovina desbinarea, lupta fratricidă, — pentruca să întrebuițez și eu un termen curent și, din nenorocire, banalizat până la pierderea oricărui relief. Pentru celce nu se mulțumește cu constatarea faptelor ci are nevoia de a le afla și cauzele, această vrajbă între ceice-s indicați de a merge împreună, aceste lupte îndârjite între partide, care mistuie toate energiile naționale și stârpesc orice interes în afară de ele, sunt semnul cel mai dureros al inapoiării noastre culturale. Ceeace face atât de superiori pe Ardeleni față de Bucovineni în apărarea intereselor lor naționale, e tocmai părăsirea tuturor certelor și desbinărilor existente, în fața primejdiei externe. Am fi însă nedrepti dacă am crede că această superioritate culturală — vorbesc aici de cultura inimii, a sufletului — e meritul exclusiv al Românilor ardeleni. Meritul e în rândul întâi — oricât de paradoxal ar suna — al Ungurilor, care se pot lăuda, că ne-au ajutat — involuntar, bine înțeles — să ajungem la o înălțime culturală, prin subjugarea lor. Aceasta ne-au dat forța morală, silindu-ne la o educație de sine. În Bucovina acest factor extern a lipsit și în locul lui n'a existat nici acea cultură pe care poporul german se fălește că o răspândește în estul îndepărtat. Faimoșii „Kulturträger“-i în Bucovina nu sunt Germani ci Evrei, cari vorbesc nemțește. Tramvaiele electrice, caloriferele și telefoanele din orașele Bucovinei sunt tot atâtea semne ale unei civilizații externe, care nu pot înlocui niciodată cultura inimii.

Dar ar fi nedrept să fim pesimiști și să pierdem nădejdea într'un viitor mai bun. S'au văzut cazuri destule în istorie, când, în împrejurări grele, momentul a dat unui popor tăria sufletească pe care nu i-au putut-o da decenii și veacuri. Un ideal a fost în stare să unească într'o luptă victorioasă popoare diferite cu uri seculare, în Balcani!

Dacă în cursul deceniilor din urmă s'au făcut atâtea greșeli în politica bucovineană, lucrul acesta se explică tocmai prin lipsa unui ideal. Fără de el, s'a

putut incuibă, mai ales în această țară copleșită de distrugătorul exemplu al elementului evreiesc, acel americanism, care tinde la inavușirea individului în dauna obștei și politicianismul în cel mai rău înțeles al cuvântului. Și iarăș trebuie să spunem, că lipsa aceasta de ideal n'a fost caracteristică numai pentru Bucovina, ci întreaga generație trecută, în toate regiunile locuite de Români, urmașii marilor luptători și idealști dela jumătatea veacului al nouăsprezecelea, a fost, din punct de vedere al propășirii naționale, o generație stearpă, obosită, rece. E timpul suprem, ca ea să fie înlocuită pretutindeni de o nouă generație vâjnoasă, de idealști!

În rândurile acestea nu am vrut să mă fac apărătorul Bucovinenilor, ci am vrut numai să restabilesc un adevăr, care fiind prezentat în mod unilateral, nu numai că e jignitor pentru cei neîndreptățiți, ci poate da prilej la o concepție cu totul greșită, ceace de sigur, că aceasta n'a fost în intenția D-voastră.

Cernăuți, 10 Decemvrie 1912.

Dr. Sextil Pușcariu.

Istorie.

Boierii din trecut.

— Dintr'o conferință. —

Dacă rădăcina viguroasă și trainică a poporului nostru a fost țaranul, trunchiul cu bogăția lui de ramuri și de flori a fost boierul. Și unul și altul au format un singur corp, străbătut de aceeași vieață, hrănit de aceeași aspirațiuni simțitor unul de durerea celuilalt.

În trecut au fost un popor unitar, un singur suflet care se răsculă ca o mare în furtună împotriva aceloră, cari tindeau să-i înăbușe vieața . . .

Boierii din trecut erau plini de vieața noastră națională, pătruși de simțire românească, mândri că sunt ei, nu alții, — mândri că sunt Români. Eră în toți același simț, aceeași mândrie, aceeași conștiință de neam. Suflete de omenie, lipsite de dispreț și de apăsare în legăturile lor cu cel ce le muncia ogorul și le apăra averile și drepturile lor. Oameni cu moravuri curate, gospodari, ospitalieri, cu mare dragoste de țară și de neam. Toată nădejdea lor eră în biserică, de aceea umplură țara cu mănăstirile și bisericile lor. Suflete duioase, pline de liniște și de poezie. Un mare suflet liric a vibrat în ei.

Vieața lor eră simplă. patriarhală, aveă ceva de poezie sfântă. Par'că văd în dulcea lumină a trecutului, icoana unui interior boieresc de demult:

Păreții albi, ca o scânteiere de lună, poartă scoarțe și covoare migăloase. Hamgerul strămoșesc fulgeră sub blidarul cu vase înflorite. Într'un colț o strană veche. La răsărit icoana Maicii Preciste. Sub năframa Domniței, un divan împărătesc, pe tron un caer de zăpadă. O flintă, un buciun, o furcă, o carte veche, un jilt... toate odoarele unei încăperi de basme. Și

în raza patriarhală a lunei, mâni frumoase sporesc răsboiul, ori înșiră argint pe mătasa unui strai de zână.

Voizozii însăși, veniau acolo să-și povestească isprăvile lor din bătălie, unchieșii și-aduceau aminte de câte un cântec de dragoste, iar răsboaiele domnițelor țesiau din fire pânză și din lacrimi doine.

Și la casa boierilor din trecut, la „șezătorile“ lor, la acel poetic „Priveghiu“ de seară, veniau și fetele câmpului și flăcăii ogorului și păstorul turmei și atunci casa boierească eră simbolul înfrățirii și al dragostei dintre fiii aceluiaș neam.

În casa lor venia gândul românesc, vrednicia noastră, năzuința și geniul poporului. Acolo, s'a tors firul de lumină al sfintelor cronici, acolo s'au cultivat și s'au păstrat danțul, portul, cântul, obiceiurile, toată arta și simțirea unui trecut pios.

Casa boierului din vechime, — ca o biserică deschisă tuturor, eră izvor de liniște pentru unii, loc de veselie pentru alții, altar de milă și ajutoare pentru cei bătuiți de soarte.

Și ce senină curgea piața pe atunci!

Cântece de voinicie, cântece bătrânești se auziau la mesele boierilor în zile de sărbătoare și de petreceri sănătoase.

În vremuri de restriște, ceteau psalmii.

Unii scriau ca acei neobosiți și pioși cronicari, alții luptau să capete condiții de viață temeinică și națională, iar când dor de ducă îi frământă ei luau calea sfântă a Ierusalimului, de unde sufletul se întoarce, nu obosit și bolnav, ci tare plin de credință, biruitor de patimi și de iertăciuni.

Evlavioși cum erau boierii din trecut — suflete făcute mai mult pentru cer decât pentru deșertăciunile vieții de acum, cine nu eră citor de așezăminte sfinte, cine nu sprijini o formă de cultură.

Darnicii și binefăcătorii ei au fondat instituțiunile naționale de cultură — instituțiuni de acelea cari formează geniul și caracterul unui popor.

Boierii din trecut simțeau românește, trăiau românește, vorbeau românește.

Sufletul lor nobil și înalt, se oglindește frumos în cele 4 versuri testamentare ale lui Iancu Văcărescu, cari sunt cununa de mândrie a trecutului patriotic :

Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire,
Creșterea limbei românești
Și-a patriei cinstire.

Datoria lor eră să fie un popor cu conștiința de sine.

Activitatea lor a fost constructivă. Căluza lor: eterna idee a unui popor, — ideea națională.

Idealul românesc a găsit mai ales în boierii secolului trecut pe adevărații lui eroi. Istoria plină de numele lor îi pomenește cu pietate. Toți au luptat cum au știut mai bine împotriva celor cari tindeau să ne înăbușe gândirea și voința, toți au luptat pentru o naționalitate unitară. Bărbații ca și femeile.

Tinerii boieri din secolul trecut plecau la Paris acolo unde, — soarele libertății spărsese norii robiei

feudale și încălziă sufletele — ori la Berlin, în școala patriotismului german, nu ca să-și risipească averile, ori uitându-și limba și neamul să-l disprețuiască apoi, ci cu gând de-a porni o falangă pentru cucerirea libertății și a drepturilor naționale.

Pe atunci, disprețuitorii de neam, contesele de Noailles nu se născuseră încă; iar dărnicia unui boier pentru așezăminte de cultură, ca aceea a marelui basarabian de azi, ce este Vasile Stroeșcu, nu uimii ca acum. Pe vremea aceea eră o virtute comună să folosești pe alții, jertfindu-te pe tine.

În noaptea gândurilor noastre adormite ei au purtat făclia luminei naționale, ei au luptat și au murit pentru unire, ei ridicară din șerbie pe țaranul nostru, și purtară cu izbândă, răsboiul cel mare pentru apărarea și păstrarea ființei noastre naționale, pentru fericirea generațiunilor ce vin.

Avem o istorie măreață, tradițiuni eroice, credințe vechi, o artă populară plină de geniu, o limbă pe care nimeni n'o are când mama își mângâie copilul și tatăl povestește istoria noastră, în zile de jertfe mari, ei ni le-au dat, ei — alături de sufletul celui ce nu știe decât să muncească ogorul, să se roage și să tacă.

Să cuvine ca urmașii lor să sporească această comoară de bogății și duhului lor, care ca un foc de stele plutește asupra noastră, plini de admirație, să i se 'nchine.

Gh. D. Mugur.

Însemnări.

Dicționarul limbii române. Dicționarul Academiei Române are o lungă istorie de suferințe.

Încă pe când Academia se numia Societate academică, a însărcinat pe membrii săi Eliade-Rădulescu, Laurian și Massim cu redactarea unui Dicționar al limbii române; acesta a apărut în 1869, dar, deși are oarecari merite, eră chiar de atunci învechit.

Pentru a satisface cerințe mai moderne, a început la 1884 B. P. Hasdeu să publice *Etymologicum Magnum Romaniae*; dar lucrarea a fost croită în dimensiuni atât de mari, încât în curs de treisprezece ani au apărut numai trei volume, cari cuprind numai litera A și începutul literei B. Planul Dicționarului proiectat în 1897 de A. Philippide s'a arătat asemenea prea larg, și, după ce Philippide n'a voit să consimtă la o restrângere, Academia a însărcinat, la 1906, cu lucrarea Dicționarului pe profesorul dela Universitatea din Cernăuți Sextil Pușcariu. Cine a urmărit lucrările acestui învățat tânăr și energic, trebuie să admită, că Academia cu greu ar fi putut face o alegere mai potrivită. De când Pușcariu a luat conducerea, publicarea lucrării înaintează repede. Ea apare în fascicule de câte 5 coale, plănuite fiind trei volume cam de 800 pagini fiecare; prețul (întreaga operă costă 60 lei, iar în abonament numai 40 lei) trebuie socotit ca foarte moderat. Sunt puse în perspectivă cel puțin

două fascicule pe an, și această promisiune a fost până acum ținută. Dacă ținem seamă, că materialul trebuie mai întâi ales și pus în ordine, că în fiecare an trebuie corectate câte 10 coale des tipărite pe două coloane și de compoziția cea mai dificilă, și că cu toate acestea abia se poate găsi câte o greșală de tipar, trebuie să recunoaștem, că avem înaintea noastră o muncă vrednică de admirat.

În ce privește materialul, Pușcariu a putut utiliza extrasele lui Philippide; firește însă, că le-a completat și cu cercetările sale proprii; redactarea este în cea mai mare parte a sa, dar, cu deosebire în cece privește neologismele, și-a asigurat și colaborarea altor învățați. Că planul dicționarului corăspunde întru toate cerințelor celor mai moderne, nu mai trebuie spus când e vorba de un bărbat ca Pușcariu.

După expunerile din introducere, principiile sale sunt în general cele din Dictionnaire général de Hatzfeld-Darmsteter. Dicționarul nu este merit numai pentru specialiști, ci are să servească oricărui om cult, care se interesează de limba română. După această normă s'a făcut alegerea tezaurului de cuvinte și a citațiunilor. Prin urmare, după cum redactorul adesea ne asigură cu modestie, Dicționarul nu cuprinde întreg tezaurul limbii; dar cu toată această asigurare, în zadar am căută lacune, afară doar de cuvinte cu totul învechite sau dialectale, cari în adevăr interesează numai pe specialist, — pe cari însă acesta știe să le găsească în glosare, — sau de cuvinte cu totul nouă, despre cari încă nu este sigur dacă vor obține dreptul de cetățenie în limbă.

Lucrările predecesorilor sunt utilizate în mod conștiincios, cu deosebire operele excelente făcute de Damé și Tiktin, cari altcum urmăresc cu totul alte scopuri și cu cari Dicționarul Academiei poate fi comparat tot atât de puțin ca și Littré cu Sachs. De altfel se înțelege de sine, că Pușcariu nu a copiat pur și simplu pe predecesorii săi, ci din contră i-a consultat cu critica cea mai severă.

A găsi punctul de plecare corect în alegerea materialului este pentru limba română mai greu decât pentru oricare altă limbă romanică, pentru că la Români limba literară n'a ajuns încă să fie cu desăvârșire fixată. Această problemă este cu deosebire dificilă la unele cuvinte, cari au în Bucovina alt înțeles decât în Moldova sau în Țara-Românească. Cu toate acestea, nu putem decât aprobă vederile cari au servit ca directivă la înregistrarea cuvintelor, cu deosebire a celor arhaice și dialectale. Și în privința citatelor autorul este condus de vederi deplin sănătoase. În general se silește să arete prima apariție a cuvântului, întrucât insuficiențele lucrări premergătoare permit aceasta.

La fiecare cuvânt-de-titlu este însemnată vocala accentuată; unde e trebuință, sunt adause și observații privitoare la formele gramaticale. Ortografia este a Academiei, nu numai pentru cuvintele din capul articolelor, ci și pentru citațiuni, o procedură pe care o putem numai aprobă, dată fiind înfățișarea calei-descopice a ortografiei românești de mai nainte. Ci-

tațiile scrise cu litere cirilice sunt rediate tot în această ortografie, iar formele dialectale în transcriere fonetică.

Punerea în ordine a înțelesurilor cuvintelor s'a făcut după dezvoltarea lor istorică. Lângă fiecare cuvânt-de-titlu s'a adaus mai întâi traducerea franceză, apoi o definiție românească, care de altfel devine, când e trebuință, o mică disertație istorică (d. e. la boier) sau etnografică (d. e. la anină). La prepoziții, conjuncții, etc. Pușcariu renunță, se înțelege, la definiții, și se silește a lămuri înțelesul acestor mici cuvinte prin circumscrieri sau prin exemple alese cu îngrijire. Tocmai la aceste particule cu o nuanțare a înțelesului adesea greu de precizat se arată agerimea și conștiinșositatea minușioasă a redactorului. Numai cine a făcut vreodată singur încercarea de a preciză rostul sintactic și semasiologic al unuia din aceste cuvinte mărunte și totuș adesea atât de importante înțelege câtă osteneală a costat redactarea articolelor despre a, acum, amă, ba, etc.

Sfârșitul fiecărui articol al operei îl formează etimologia; aici Pușcariu s'a mărginit cu drept cuvânt numai la rezultatele sigure, renunțând să arete pe autorul explicării respective; numai la etimologii dubioase s'a arătat, întru cât acestea sunt în general discutabile, unde poate găsi cetitorul lămuriri mai amănunțite.

Execuția tehnică a operei nu lasă nimic de dorit.

În mai multe locuri redactorul accentuează, că este vorba numai de o lucrare prealabilă și că o a doua ediție va fi făcută cu îmbunătățiri. Dacă-mi este permis să exprim o dorință, ar fi aceea ca noua ediție să fie inzestrată cu figuri (ilustrațiuni); într'un dicționar românesc, care trebuie să trateze multe fenomene culturale originale, pe care cetitorul străin nu le înțelege todeauna exact, ilustrațiunile sunt mai necesare ca în oricare altul.

Dar și în forma ei actuală opera este o lucrare model; e în tot cazul cel mai bun dintre dicționarele editate de o Academie în oricare din limbile române, o lucrare cu care redactorul, Academia și națiunea română au toate motivele de a se mândri.

Adolf Zauner,

profesor de filologie romanică
la Universitatea din Graz.

Pictura bulgară. Dupăcum este cunoscut tuturor poporul bulgar a fost subjugat cinci secole de Turci. În întunerecul acestei sclăvii, n'a putut pătrunde nici o rază de lumină, care să lumineze poporul acesta și să-l împingă spre ceva frumos și ideal.

În întregul timp al sclăviei pictura bulgară fu reprezentată de niște icoane bisericesti executate în atelierele unor pictori analfabeți din orașul Trevena.

Două decenii înainte de emanciparea poporului bulgar unii tineri, prin ajutorul societăților slavice au început să cerceteze academiile rusești, dar întorcându-se în patria lor se deziluzionau cu desăvârșire, negăsind aici teren de a se dezvoltă, se ocupau cu pictarea de icoane copiate mereu, reducând arta la meserie; se vestejeau, ca o floare neadăpată.

După liberarea Bulgariei se naște o eră cu totul nouă.

Mulți tineri, cari simțiau vocațiune către artele frumoase, au plecat în țările civilizate a răsăritului și în deosebi în Italia și Germania, au studiat, și, întorcându-se în Bulgaria, au adus roadele nuncii lor sportive. Inșă nici elementele acestea nu au putut produce destul, fiind numiți maestrii de desen, în școlile nou înființate și neavând destul timp să se ocupe cu pictura, fiind energia lor consumată pentru ale dascălii.

Starea aceasta a lucrurilor a ținut până la anul 1896, când ministrul de instrucție publică în același timp și literat Velickoff, după o luptă crâncenă în sobranie, a pus piatra fundamentală unei școale de arte frumoase.

La această instituțiune a fost aleși ca profesori doi pictori bulgari Mărkvizka și Mitoff, pe acești oameni îi putem numi adevărați apostoli ai artei bulgare, căci ei au fost cei dintâi, cari au ilustrat în modul cel mai sincer și cu măiestrie iscusită obiceiurile originale și natura cea romantică și pictorească a Bulgariei.

După un an a fost chemat dela München pictorul celebru Iaroslav Vesin ca profesor al acestei școale, care cu priceperea lui pedagogică, cu caracterul său distins s'au impus tineretului bulgar, care se ocupă cu pictură, i-a grupat pe toți într'o societate, a început să se facă expoziții de pictură și încetul cu încetul s'a dezvoltat gustul artistic în public, care mereu alergă să admire expozițiile de pictură organizate de aceștia trei factori Mărkvizka, Mitoff și Vesin.

Susnumita școală a fost încoronată cu un succes foarte frumos și dovadă este rezultatul care l-au dat pictorii tineri bulgari, foști elevi ai acestei școale, cari au luat parte la pictarea bisericii Catedrale din Sofia alături de pictorii ruși, oameni cari erau deja cu un renume frumos.

Dacă cineva ar vizita această biserică, ar vedea că operele tinerilor pictori bulgari, nu sunt nici decum inferioare operilor pictorilor ruși.

În viitor sperăm că vom avea multe opere din partea acestor tineri artiști vrednici de admirat.

(D. N. Cabadaieff.)

88

Muzica bucureșteană din toamna aceasta. Orchestra Ministerului instrucției publice, condusă de d-l Dimitrie Dinicu și-a deschis la Ateneu stagiunea de concerte simfonice în 21 Oct. Un program bine alcătuit din expresiva poemă simfonică a lui Swendsen, din simfonia a 4-a de Mendelssohn, grandiosul concert „grosso” de Haendel și puternica uvertură din „Mireasa vândută” a lui Smetana, a fost fericit completat prin concursul baritonului nostru ardelean Nicolae Bretan-Brătianu, laureat al Academiei regale de muzică din Budapesta. Cu un glas bogat în intensitate, mai ales în sunetele grave, dulce timbrat, condus după voie de sinceritatea unui temperament aristocratic și vibrant de artă, cu o înfățișare scenică admirabilă, Brătianu a cucerit simpatia și aplausele publicului muzical bucureștean. Și în „Wanderer” de Schubert, și în „Prinz Eugen” de Loewe, și în „Die

beiden Grenadiere” de Schumann — mai ales în aceasta din urmă, — arta de a „zice” și de a trăi cântecele, a arătat că baritonul nostru e un „discur” și un interpretator dramatic superior. Bisat, artistul a cântat „Dorurile mele”, compoziție proprie pe versurile de Goga. Muzicalii sinceri au regretat faptul că n'au putut auzi pe cântăreț într'un concert propriu.

Din Duminecă în Duminecă, simfonicele și-au urmat în rând cursul.

Violonistul Capet, profesor la conservatorul din Paris, de altfel executant puțin satisfăcător pentru cerințele unui titlu așa de ilustru — fin în nuanțe, dar lipsit de omogenitatea timbrului și palid în coloritul expresiunii, — după ce a dat un concert anunțător împreună cu pianista Cella Delavrancea, ferme-cătoare și subtilă, a apărut ca artist „extraordinar” în ensemblul orchestrei noastre. Concertul în „d” de Beethoven, o poemă delicată de Chausson — muzicant — poet francez, mort tânăr acum 10 ani — au manifestat vădit calitățile de nuanțator ale violonistului.

D-na Nadina v. Brandt, cântăreață celebră la operele din Petersburg și Viena, soprană cu o întindere mare de voce, cu glas puternic și clar s'a produs la un alt concert simfonic în bucăți de Mozart, Grieg, Debussy și Rimsky-Korsakoff.

Simfonia „reginei” de Haydn, simfonia „neisprăvită” de Schubert, simfonia în c-dur de Mozart, aceea a 5-a în b-moll de Tschaikowski, uverturile „Coriolan” și „Egmont”, simfonie în c-dur de Beethoven (descoperită în 1911), alături de operele compozitorilor moderni: Goldmarck, Rabaud, etc., au fost conduse cu prestigiu de d-l Dinicu, directorul orchestrei.

Sunt imbucurătoare iubirea de muzică românească a șefului de orchestră și sprijinul puternic ce d-sa îl dă tinerilor compozitori români, chiar dacă aceștia comit opere slabe. D-l Robert Gemer, un muzicist român, care a studiat compoziția cu marele Vincent d'Indy la Paris, s'a produs cu o poemă simfonică „La soeur gardienne”, care nu e alta decât fostul „Empedocle”, respins acum un an dela concerte simfonice. Se pare însă că execuția poemei a fost impusă, căci nu se poate ca bunul gust al profesorului Dinicu să admită în concerte de Duminecă o așa aberațiune muzicală, o halucinație auditivă atât de departe de artă, de „realizarea și înfățișarea frumosului”! Un motiv melodic ridicul, o armonie, după autor, probabil, ipermodernă, pentru ascultători însă foarte supărătoare, orchestrație neorânduită și copilărească, o lipsă completă de expresie și de evocație. Cu drept cuvânt, după execuție, un ascultător la spatele meu îngână copleșit de oboseală mentală: Ce și-am făcut, d-le Gemer, de mă chinuiești așa?...

*

La „Teatrul Comedia”, se cântă opere îngrijite de trupa înjghebată de d-l Bărcănescu. Elemente de valoare: comicii Tănase și Niculescu-Bassu, tenorul Stefan Ionescu, d-nele Miciora, Graur și Fărcășan, fac deliciul amatorilor de muzică veselă și ușoară. În curând și trupa cealaltă de opere de d-lui Grigoriu la „Teatrul Liric”. Două trupe de operetă în Capitală!

Și acum vreo câțiva ani, abia se putea susține „Teatrul Național“, cu toată subvenția sa de stat!...

*

Societatea corală „Carmen“, condusă de maestrul Kiriac, sufletul muzicii populare românești din țară, și-a dat întâiul concert în luna Noemvrie. Programul, deși constituit în cea mai mare parte din autori străini și numai din patru coruri românești de Muzicescu, Vidu și Ganea, a fost cu drag aclamat de public. Se aude un svon rău: că societatea ar tinde să se „aristocratizeze“ în alegerea execuției corurilor; cu alte cuvinte, mai puțină muzică românească și mai multă muzică străină. Se poate? Noi nu o credem.

(I. Borgovan).

✱

Invățătorimea română din Sălagiu. În Nr. 29 și 30 a. c. ai „Luceafărului“ am dat o icoană a reprezentanților învățătorimei române din Sălagiu și, arătând că aceștia sunt niște inconștienți periculoși, am accentuat necesitatea unei premeniri în sânul „Reuniunii învățătorilor români sălăgeni“, care de câțiva ani incoace merge spre prăpastie. Urmarea articolului meu a fost, că d-l Emil Pocola, vicepreședintele reuniunii și principalul exponent al mentalității hibride combătute de mine, a încercat să se aperc, într'un articol din „Gazeta învățătorilor“ (Nr. 5), dar, neputând combate nici un singur punct din acuzațiile mele multe și grave, a îngăimat o mulțime de fraze de o confuziune patologică, cari dovedeau, că bietul domn Pocola e într'o măsură și mai mare de compătimit, decum afirmasem eu. În același timp comitetul reuniunii a ținut o ședință anume în chestia desvărilor mele, după care a dat un comunicat, în care își arată „regretul“, că dizertațiile d-lui Pocola au produs „nedumeriri“... („Gazeta învățătorilor“ Nr. 6). Comunicatul e în doi peri; se vede că l-a redactat un comitet, în care erau oameni, ca d-nii Pocola, Ille și Boțan.

Dacă lucrurile ar fi rămas numai la atât, de sigur că nu s'ar fi putut produce o schimbare în mersul reuniunii, decât foarte târziu. Iată însă, că Nr. 8 al „Gazetei învățătorilor“ ne aduce „cântecul de lebedă“ al d-lui Pocola, în care acesta, după ce arată, că „trebuie“ să se retragă dela conducerea reuniunii, îngăimează un nou articol de confuziuni, cari arată ce mentalitate bolnavă se sălășuește în creierii d-sale. Același număr al „Gazetei învățătorilor“ anunță, că și președintele și secretarul reuniunii își vor da demisia în scurt timp și că se va convoca cât mai curând o adunare generală extraordinară a reuniunii, în care se va alege un comitet nou.

E foarte bine așa! Dela comitetul de până acum nu se mai putea aștepta o îndreptare, deși el cuprindea și câteva elemente bune, cari bineînțeles, vor trebui să fie alese și în comitetul cel nou. Acest comitet va avea greaua dar frumoasa misiune de a desinfecțat atmosfera atât de nesănătoasă a vieții reuniunii și de a crea o atmosferă sănătoasă, care să facă posibilă o manifestare a tendințelor celor bune.

(Dr. G. Oprean).

✱

Fra Filippo Lippi. De multă vreme n'am mai publicat adausurile artistice după capod'operile picturii. În viitor ne vom da toată silința să le continuăm iarăș regulat. În acest număr publicăm Nașterea Mântuitorului de Fra Filippo Lippi. Întreg evul mediu — zice un critic de artă german — nu cunoaște arta profană, arta pământească. Artă stătea în serviciul religiunii și se îngrijea numai de proslăvirea sfinților. Donatello a dat mai întâi artei plastice o notă realistă, iar Masaccio a început să zugrăvească lucrurile așa cum sunt în natură, să introducă umbră și lumină, să dea impresia spațiului în tablouri. Un urmaș al lui Masaccio e Fra Filippo Lippi, care s'a format, zugrăvind frescurile din capela Brancacci și care pe la mijlocul veacului al XV-lea a făcut lucrări de seamă în domul din Prato. Se distinge mai ales prin coloristică și prin străduința de a individualiza figurile. Chipul nostru din capela Medici, în palatul Riccardi, e o dovadă a tendinței lui de a da o expresie și o mișcare figurilor. Calugărul „Frater Philippos“, — cum se iscălea — poate fi mândru de această lucrare, care a servit de model școalei florentine. El zugrăvește o scenă pământească. O mamă ingenunche în fața unui copil naiv, care nu știe ce-i pe lume. În stânga apare surprins Ioan, iar deasupra lor lumina cerească a lui Dumnezeu, care binecuvântă cu amândouă mâinile, blând și milostiv. A dispărut deci Zeus fulgerătorul, pe care îl întâ'neam mai înainte în asemenea tablouri. Împrejurimea e încântătoare. Pictorul a căutat un colț de pădure liniștit și a așezat copilul pe un covor de iarbă și de flori. Razele soarelui licuresc domol, luminând figurile. Atmosfera e blândă, temperată, cum e în preajma pădurilor printr'a căror frunze se furișează lumina. Reflexurile de pe stânci dau vieță interiorului, împreună cu valurile părăiașului din stânga. Tonul fundamental al tabloului e umbros, mantaua Mariei e albastră deschisă, iar copilul are culoarea vie a cărnii, așa că figurile principale ies în relief. La asta mai contribuie efectul de umbră și lumină, figurilor din față stau o lumină mai intensivă, celelalte într'o lumină mai temperată, iar peisagiul din fund e de tot întunecat. Fra Filippo Lippi prin acest procedeu reușește să fie unul dintre cei mai de seamă maiestri ai picturii plastice, care s'a cultivat mai ales de școala florentină din timpul Renașterii. Sperăm că în cursul anului viitor vom putea publica o reproducere în colorii după acest tablou, ca cetitorii noștri să poată admiră deplin arta lui Frater Filippo.

✱

Chestiunea naționalităților. Într'o broșură unguerească (A nemzetiségi kérdéscről) d-l Vasile Goldiș se ocupă pe larg despre această problemă, care din punct de vedere științific a fost puțin studiată. D-l Goldiș tratează chestiunea pe baza materialismului istoric, întemeiându-se mai ales pe studiul lui Otto Bauer „Die Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie“ (Viena, 1908) și pe recentul studiu al lui Jászi Oscar. Cartea nu cuprinde lucruri nouă, dar e un resumat bun — deși ne-complet — al chestiunii și se ocupă pe larg cu Români

din Ungaria. Concluzia d-lui Goldiș e următoarea: Interesul monarhiei habsburgice, a dinastiei, a Ungariei și a naționalității maghiare e ca în Ungaria să li se asigure popoarelor nemaghiare cultura națională, libertatea politică și înaintarea materială prin instituții speciale.

Noi credem că materialismul istoric nu luminează și nu explică problema complet. Pe lângă factorii vieții economice mai sunt și factorii vieții sufletești, cari au contribuit la formarea și dezvoltarea naționalităților. Nădăjduim să putem trata într'un studiu mai mare chestiunea, dovedind ce rol au avut factorii sufletești în chestiunea naționalităților. Trezirea conștiinții naționale de pildă nu se poate explica numai cu ajutorul materialismului istoric. Ea rezultă dintr'un proces sufleteș specific, coordonat procesului vieții economice.

D-l Goldiș fără îndoială face un bun serviciu Românismului cu studiul d-sale, din care pot învăța mult și cărturarii noștri.

⌘

„Lumina Nouă”. Dela 1 Noemvrie apare în București o nouă foaie săptămânală a partidului național-democrat de sub conducerea d-lui N. Iorga. Programul foii, formulat de d-l D. Tomescu, prietinel și colaboratorul nostru, e următorul: „Plecând dela convingerea că o națiune este o conștiință care se coboară neîntrerupt în forme de civilizație și de cultură, vom năzui totdeauna să precizăm, care sunt elementele morale cele mai firești pe care trebuie să așezăm conștiința societății noastre. Din marele haos în care ne sbatem astăzi, vrem să desfacem și să accentuăm principiul dela care poate să pornească o dreaptă orientare a sufletului nostru românesc. E singurul principiu, care mai are dreptul să vorbească astăzi: „principiul doctrinei naționaliste”. În foaie se publică conferințe și discursuri de d-l N. Iorga și articole de politică militantă.

După cum suntem informați în București încep să sufle vânturi de primenire a conștiinței naționale, care în curând se va manifesta într'un organ mare de propagandă. E timpul suprem ca toți cei buni să-și deie mâna pentru a da vieață idealurilor naționale.

⌘

Nașterea și moartea materiei. D-l Victor Anestin face un real serviciu culturii românești, publicând în „Biblioteca pentru toți” esența teoriilor lui Gustave Le Bon privitoare la nașterea și moartea materiei. Principalele puncte din aceste teorii sunt următoarele: „Materia moare de bătrânețe și toate forțele ce le vedem: căldură, lumină, electricitate etc., nu se datoresc decât energiei intraatomice, care rezultă din desagregarea atomilor. Energia aceasta, care s'a strâns în atomi din timpuri necalculabile, acum începe să se împrăștie, mai repede la substanțele radioactive, mai încet la toate celelalte corpuri. Universul e pe cale de desagregare și numai acestei desagregări i se datoresc toate forțele de astăzi. Odată atomii distruși, energia nu mai există și nici forțele în chestiune. Totul se reîntoarce în eter, care astfel e în strânsă legătură cu materia ce se formează chiar din sânul lui”.

Cărticica tradusă de d-l Victor Anestin trebuie citită de toți ceice vreau să fie în curent cu teoriile moderne și cari țin să aibă o cultură generală.

⌘

„Biblioteca populară a Asociațiunii”. E una din cele mai norocoase fapte culturale ale primei noastre instituții culturale. În cursul celui dintâi an de existență (1911) a fost abonată de aproape 11 mii de cetitori, dintre cari opt mii au fost țărani. În anul 1912 numărul abonaților, cari sunt considerați ca membri ajutători ai Asociațiunii, a trecut peste 12 mii. În anul viitor sperăm, că numărul cetitorilor ei va fi și mai mare, mai ales dacă domni preoți și învățători dela sate își vor împlini datoria culturală de a atrage atențiunea țărănimii asupra ei. Îndemnăm pe toți să lucreze din toată inima pentru răspândirea „Bibliotecii populare a Asociațiunii”, făcând cel mai mare serviciu politiceii noastre culturale.

⌘

Figuri contemporane din România. A apărut coala 32 din cunoscutul și răspânditul dicționar biografic, ilustrat „Figuri contemporane din România” publicație periodică de sub direcțiunea d-lor Nerva Hodoș și René C. Polysu cu următorul sumar bogat:

Biografiile d-lor: Grigore Buiucliu, avocat și directorul Creditului funciar urban din Iași; d-l Dr. Paul Bujor, profesor universitar din Iași; d-l Bujoreanu I., publicist; d-l Bujoreanu Nicolae, mare proprietar și fost senator; d-l Bulandra Tony, cunoscutul și apreciatul artist al Teatrului național; Dr. Bunea Augustin, fost canonic în Blaj și scriitor; d-l Bunea Aurel, mare comerciant și membru al camerei de comerț din Galați; Familia Burada din Iași; d-l Ioan T. Burada, profesor universitar și prim-președinte al curții de apel din Iași; Teodor B. Burada, decedat și Burada T. Teodor, jurisconsult, arheolog și muzicant.

Printre portrete cităm acelea a d-lor Grigore Buiucliu, Paul Bujor, Bujoreanu Nicolae, Bulandra Tony, Bunea Aurel, Burada Ioan, Burada Teodor și d-na T. Burada.

Coala, conținând opt pagine, se vinde cu un leu și se găsește la principalele librării din țară și capitală.

Pentru orice comunicări sau informațiuni a se adresa la redacția și administrația „Figuri contemporane din România”, în strada Italiani 19, București.

⌘

Înșiră-te mărgărite. D-l Domide își publică simpatice compoziții, pe care am avut și noi ocazie să o ascultăm. E o compoziție reușită, care ar trebui să se cânte de reuniunile noastre de muzică. Dreptul se poate obține dela autor prin cumpărarea partiturii de pian și a vocilor de cor. Compoziția se vinde la toate librăriile. O recomandăm cetitorilor noștri.

⌘

Restanțierul. S'ar putea scrie un articol de moravuri sociale despre acest soi de oameni a căror neam începe să se prăsească într'un mod îngrijitor. Toate ziarele și revistele noastre se plâng împotriva

lor. Dar se plâng înzadar, căci restanțierul are inimă de piatră și urechi infundate. Când îi ceri abonamentul nu te-aude, nu te cunoaște. Ba face și pe supăratul, că ce-i tulburi tihna lui de restanțier. Să-ți pară bine că binevoește a-ți primi publicația ce i-o trimiți. Cu plata nu se ocupă — o va plăti el, când i se va uri de titlul de restanțier. Ce-i pasă lui că tu, editor, ai să plătești tipar, hârtie, colaborări, expediție etc. Restanțierul e o adevărată plagă pe capul bietelor ziare și reviste dela noi și ce-i mai curios îl întâlnim mai ales în clasa fruntașilor. Nu putem înțelege ce simț poate avea omul, care ține să păgubească și să încurce periodicele noastre, neplătind la timp abonamentul cu care e dator îndată ce primește revista sau ziarul ce i se trimit. Ar fi timpul suprem ca editurile să introducă și la noi sistemul european de a nu mai da publicațiile pe așteptare și de a desființa o rușine a societății noastre, care se numește domnul restanțier.

.....

Poșta redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

V. Br. Versurile curg... dovedite fără îndoială un talent, care merită să fie încurajat. Publicăm:

Cântec.

Nevinovate virole
Își frâng în freamăt lung suspiniul,
Când un tropar de îngropare
Îngână abătut molinul.

Sfios, cu genele cernite
Privesc din preajma lor în zare
— Sărmana inimă 'ntristată
Tu nu ai nici o sarbătoare.

Vă rugăm să ne mai bateți la ușe.

.....

Bibliografie.

Goldiș László, *A nemzetiségi kérdésről*. Arad, 1912. Preț: 1 cor.

Sacher Masoch, *Fial iubitei*, trad. de I. Constantinescu-Delabaia. „Biblioteca Lumina“ Nr. 30. Librăria nouă, București, 1912. Preț: 30 bani.

Lucian Bolcaș, *Străina*, piesă în 4 acte. Edit. proprie. Beiuș, 1912. Preț: 1 cor. 60 bani.

M. Sadoveanu, *Bordeenii și alte povestiri*. Edit. Minerva, București, 1912. Preț: 2 lei.

Zaharie Bârsan, *Sirena*, piesă în 4 acte, *Jurământul*, piesă într'un act. Editura Lucian Bolcaș. Beiuș, 1912. Preț: 2 cor.

Dr. Silviu Dragomir, *Contribuții privitoare la relațiile bisericii românești cu Rusia în veacul al XVII-lea*. Extras din „Analele Academiei Române“. Seria a II-a. Tom. XXXIV. București, 1912. Preț: 2 lei.

G. Vâlsan, *O fază în popularea Țărilor românești*. Extras din Buletinul societății geografice române. An. 1912. București, 1912.

Al. Dimitrescu-Aldem, *România în Transitul sud-est european*. București, 1912.

Dr. Avram Sădean, *Apostolatul primilor profesori ai preparandiei noastre*. Arad, 1912. Preț: 60 fil.

Victor Anestin, *Romanul Ceriului*. Astronomie pentru toți. „Biblioteca pentru toți“ Nrii 775-776. Preț: 60 bani.

Ioan Marinescu, *Die stoischen Elemente in der Pädagogik Senecas*. Tesă de doctorat. München, 1911.

Simeon Popescu, *Cartea țărânului român pe anul 1913*. Caransebeș, 1912.

Dr. G. Murgoci, *Excursiune geologică în Valea Oltului*. București, 1910.

Elena Farago, *Pentru copii*. Versuri. Editura tipografiei „Ramuri“. Craiova, 1912. Preț: 1 leu.

Adrian Maniu, *Figurile de ceară*. Poeme în proză. București, 1912. Preț: 1 leu.

Daniil D. Graur, *Cultivarea viei, manuarea vinului, morburile și vindecarea lor*. Șimleu, 1912. Preț: 2 coroane.

Dr. Constantin Lacea, *Manual de limba germană*. Partea I și II. Ediția III. Brașov, 1912. Preț: 2 cor. 40 fil.

Carmen Saeculare, (1862—1912). Memorial jubilar al societății academice „Petru Maior“. Budapesta, 1912. Preț: 1 cor. 50 fil.

I. C. Torouțiu, *Chipuri*. Cluj, 1912.

Preotul Teodor Bălășel, *Sfânta Duminecă*, povestiri populare române. Vălenii de munte, 1911. Preț: 20 fileri.

Calendarul Săteanului pe anul 1913. Editura W. Krafft. Sibiu, 1912. Preț: 30 fileri.

Amicul Poporului. Calendar pe 1913. Editura W. Krafft. Sibiu, 1912. Preț: 70 fileri.

Ermil Borcia, *Poznașul*. Calendar umoristic ilustrat pe 1913. Editura W. Krafft. Sibiu, 1912. Preț: 60 fileri.

I. Ursu, *Cauzele dezastrelor noastre*. Arad, 1912.

Vasile V. Haneș, *Românii din Țara Oltului*. București, 1912. Preț: 1 leu.

Artur Goroveiu, *Filozofia Babelor*. Extras din „Șezătoarea“ vol. XIII. Fălticeni, 1912.

Scoarțe pentru „Luceafărul“.

Onorații noștri abonați, cari doresc să aibă scoarțe pentru „Luceafărul“ pe anul 1912 sunt rugați a ne trimite în cursul lunei Ianuarie 1913, suma de 2 Cor., deodată cu reînnoirea abonamentului pe 1913. Scoarțele se comandă numai după numărul cererilor, și se vor expedi din partea administrației în cursul lunei Martie 1913.

Administrația.

Aviz abonaților.

Toți abonații revistei noastre, cari nu ne-au achitat încă sumele ce ne datorează, deși i-am rugat în repețite rânduri și în fel și fel de forme să-și plătească datoria, sunt rugați din nou să binevoiască a ne trimite suma cu care restează, fiindcă altfel vom fi siliți a le sistă revista și a-i înprocesua. E ultimul apel ce-l facem abonaților renitenți, și nu înțelegem cu ce le-am greșit de caută să ne păgubească.

În viitor revista li se va trimite numai celor ce-și achită abonamentul înainte pe un an sau pe o jumătate de an.

Abonamentul face:

<u>Ediția simplă</u>		<u>Ediția de lux</u>	
În Austro-Ungaria:		În Austro-Ungaria:	
1 an . . . 20 cor.,	6 luni . . . 10 cor.	1 an . . . 26 cor.,	6 luni . . . 13 cor.
Pentru preoți, învățători și studenți:		În România și străinătate:	
1 an . . . 16 cor.,	6 luni . . . 8 cor.	1 an . . . 32 cor.,	6 luni . . . 16 cor.
În România și străinătate:			
1 an . . . 26 cor.,	6 luni . . . 13 cor.		

La dorința mai multora am introdus din nou ediția de lux, în care, fiind tipărită, pe hârtie cromo, ilustrațiile ies cu mult mai bine. Încolo nu diferă de ediția simplă, care e tipărită pe hârtie velină, anume aleasă pentru ilustrații.

În cursul anului revista noastră va scoate mai multe numere speciale, închinat fie câte unui pictor, fie artei populare, fie unei chestiuni de actualitate.

În caz când revista noastră va fi în deajuns sprijinită va mai publică:

1. Patru, eventual mai multe adausuri în colori și mai multe adausuri cromolitografiate după operele de artă.

2. Patru adausuri muzicale, pe cari le cunosc cetitorii noștri.

3. Un supliment, în care vom introduce varietăți, anecdote, glume, jocuri de șah ghicitori, o rubrică a modei și sfaturi practice din igienă, bucătărie etc.

Ca să realizăm acest program vast, avem lipsă de cel puțin 4 mii de abonați — cari plătesc regulat. — E deci în interesul cetitorilor noștri să răspândească revista noastră, ca să primească o revistă cum nu a mai fost și nu este la noi Români. O adevărată revistă pentru familii.

Pentru partea literară, artistică și informativă avem angajați pe cei mai de seamă scriitori ardeleni și din România. Această parte nu va lăsa nimic de dorit.

Premiile revistei „Luceafărul“.

Revista noastră va da tuturor abonaților cari își vor achită abonamentul în cursul lunei Ianuarie 1913 cărți și reproduceri artistice în preț de 5 cor.

Între cărțile pe cari le vom trimite franco cetitorilor noștri e și noua carte a d-lui Octavian Goga, Insemnările unui trecător, care se vinde cu 3 cor. Intre reproducerile artistice sunt tablouri din pictura clasică și românească.

Ceice nu achită abonamentul în cursul lunei Ianuarie 1913 nu mai au dreptul la aceste premii.

Rugăm pe toți binevoitorii revistei noastre și a culturii românești să răspândească „Luceafărul“.

**Administrația revistei „Luceafărul“
Sibiu (Nagyszeben).**